

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 22.

Torsdagen den 18 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll vid sammanträde den 15 Mars 1875 med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att, jemte Herr Talmannen, tillsätta Kammarens kansli.

Enligt det protokoll, som fördes vid Herrar Deputerades sammanträde den 23 nästlidne Januari, hade, vid då skedd tillsättning af Kammarens kansli, Herrar Deputerade förklaradt, att, sedan under någon tid erfarenhet hunnit samlas, om och i hvad mån den vid riksdagens början beslutade anordning af protokollsförings-sättet hos Kammaren, funnes motsvara dermed afsedda ändamål, Herrar Deputerade ville taga i närmare öfvervägande, huruvida någon ändring i berörda anordning kunde finnas af omständigheterna påkallad. Vid det ytterligare sammanträde, till hvars hållande Herrar Deputerade i dag blifvit kallade, bragtes denna fråga under vidare öfvervägande och yttrades dervid den åsigten, att den nya protokollsanordningen, så väl med hänsyn till en noggrannare uppteckning som en skyndsammare uppsättning af ledamöternas yttranden, kunde anses ega företräden, hvilka, i den mån snabbskrifningskonsten hunne blifva mera allmän, antagligen skulle låta sig än vidare tillgodogöras. Emellertid hade för fullständig tillämpning af den nya protokollsanordningen och deraf påkallad trägnare sysselsättning för notarierna ett ytterligare ökad antal af desse tjänstemän funnits erforderligt; och då den tidsvinst i protokollsuppsättningen, som vore ett af förändringens hufvudändamål, icke kunnat nöjaktigt vinnas med det antal notarier, som hittills varit hos Kammaren anstälde, beslöto Herrar Deputerade att ytterligare tre notarier skulle anställas, nemligen en reviderande och två för den stenografiska uppteckningen; kommande dessa notarieplatser att vid ett blifvande sammanträde af Herrar Deputerade tillsättas.

Derjemte fattades af Herrar Deputerade det beslut, att den kanslist, hvilken hittills varit anställd till biträde vid den protokollsupsättning som, jemlikt 15 § i Kammarens arbetsordning, ålåge sekreteraren, skulle, med afseende å beskaffenheten af detta biträde och då hit hörande göromål blifvit i väsendtlig mån ökade genom den utförligare redogörelse för förhandlingarne, som, enligt derom bland Kammarens Herrar ledamöter yttrad önskan, nu mera blefve i protokollet intagen, från kanslist uppflyttas till notarie, med rätt till aflöning såsom notarie från och med den 1 innevarande månad, vid hvilken tid, i följd af Kammarens längre och tätare sammanträden, bemålde tjenstemans trägnare arbete hufvudsakligen tagits i anspråk.

Som ofvan
H. Husberg.

§ 2.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad, äfvensom protokollsutdrag rörande de i Kammarens gårdagssammanträde fattade beslut.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarne Banko-Utskottets memorial N:o 11, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om Utskottets utlåtande N:o 8.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades ånyo Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 3 (i samlingen N:o 17), angående lagstiftning för arbetare, som vid arbetsföretag, utom deras hemort, taga anställning.

§ 5.

Ang. ny dikningslag.

Till afgörande förekom Lag-Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning.

Utskottet hade i detta utlåtande yttrat sig öfver Herr C. A. Larssons inom Andra Kammaren i ämnet väckta motion N:o 6 samt i anledning af densamma framlagt förslag till en ny författning angående dikning.

Beträffande sättet för föredragning af i fråga varande författningsförslag, hemställde Herr Talmannen, att samma förslag måtte få paragrafvis behandlas samt att först sedan beslut fattats

rörande förslaget samtliga paragrafer, den dertill hörande inledning måtte till afgörande företagas.

Ang. ny dikningslag.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls af Kammaren; och skedde alltså nu uppläsning af författningsförslaget *1:sta* §, så lydande:

Vill man för jords odling eller förbättring, dike göra, och möter annans jord, då må denne ej hindra vattnets aflopp. Kan det ej föras af utan dike, och åsämjer dem ej, då skall dikningsskyldigheten fördelas efter thy, en hvar af dikningen nytta hemtar. Har den, som nedanføre är, af diket mindre gagn än mot kostnad och intrång svarar, varde dikningsskyldigheten för honom i mån deraf jemkad eller ersättning honom lemnad af den eller dem, som i dikningen deltaga, allt efter hvad skäligt pröfvas.

Hvad nu stadgadt är, gälle ock, der någon vill för jords afdikning begagna afloppsdike, som å annans egor upptaget är, eller omlägga, utvidga eller fördjupa sådant dike.

Ordet begärdes af:

Herr Silfverstolpe, som anförde: Jag anser, att den nu föredragna paragrafens lydelse påfordrar en förändring i redaktionen. Den första raden lyder: "Vill man för jords odling eller förbättring dike göra, och möter annans jord, då må denne ej hindra vattnets aflopp". Jag tror, att lämpligare vore, det orden "dike göra" utbyttes mot: "afleda öfverflödigt vatten".

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på det förhållande, som, enligt mitt förmenande, kan komma att ega rum enligt paragrafens nu föreslagna lydelse, att, om en person, som har sin jord belägen vid nedra sidan af ett större fält, hvilket tillhör flere delegare, begär dikning, de, som äro ofvanom honom, äfven om de hafva betydlig nytta af företaget, icke, så vidt jag kan finna, kunna efter denna paragrafs lydelse kännas lagligen skyldige att uti kostnaden deltaga. Jag hemställer derföre att efter paragrafens första stycke följande tillägg borde göras: "Befinnes äfven den, som ofvanføre ligger, hafva nytta af dikningen, vare han ock pliktig att deruti deltaga". Här står nemligen förut, att, om den, som nedanføre är, af diket har mindre gagn än mot kostnad och intrång svarar, så skall dikningsskyldigheten för honom i mån deraf varda jemkad eller ersättning honom lemnas af den eller dem, som i dikningen deltaga, allt efter hvad skäligt pröfvas; men den, som ofvanføre är, förpligtas ej att i lika mån uti dikningskostnaden deltaga, ehuru det är klart, att vid en större afdikning från vattendränkt mark, jordegare, som ligga ofvanför den, som äskat dikning, kan hafva väsendtlig nytta af företaget, och följaktligen borde kännas lika skyldige att i dikningen deltaga, som de, hvilka ligga nedanför.

På dessa grunder får jag vördsamt hemställa, att de förändringar och tillägg, jag påyrkat i paragrafens lydelse, må blifva deruti inrymde.

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag tror icke, att ett sådant tillägg till paragrafen, som den ärade talaren föreslagit, är af behovet påkalladt; ty det är klart, att, om den, som ofvanför är, har nytta af vattnets afledande, han också skall deltaga i kostnaden för dikets upptagande. Ett dylikt tillägg vore rent af öfverflödigt och då Kammaren vid nästlidna års riksdag biföll paragrafens lydelse i dess nu framlagda form, får jag vördsamt hemställa om bifall till Utskottets förslag, utan förändring.

Herr Carl And. Larsson: Man har nu så länge bråkat med dikningslagen, att jag anhåller, det inga vidare förändringar måtte föreslås, ty det vore endast att ytterligare rifva sönder Lag-Utskottets förslag. Jag hemställer derföre till den förste ärade talaren, om han icke skulle vilja afstå från sitt yrkande.

Jag för min del anser det för alldeles gifvet att så väl den ofvanför som nedanför liggande skola deltaga i dikningskostnaden; ty båda hemta ju nytta af diket. Följaktligen tror jag, att man kan hjälpa sig med paragrafen, sådan den är, i synnerhet sedan, såsom nu skett, de felaktigheter, som funnos i Lag-Utskottets i fjol framlagda förslag, blifvit ur paragrafen undanröjda.

Jag hemställer således om bifall till paragrafen i oförändradt skick.

Herr Danielsson: Då det lyckats Lag-Utskottet att nu framlägga ett af behovet i hög grad länge påkalladt förslag till ny dikningslag, så vågar jag hos den ärade talaren, som framställt anmärkningen mot den nu förevarande paragrafen i förslaget, anhålla, att han ville låta sina betänkligheter mot densamma falla. Ty om denna Kammare skulle besluta någon den allra ringaste förändring i Utskottets förslag, så kan följderna deraf ganska lätt blifva att Första Kammaren ej godkänner dessa förändringar; och då har ju hela förslaget förfallit. Jag yrkar af dessa skäl bifall till Lag-Utskottets förslag och hoppas att den ärade talaren, som mot detsamma hyst betänkligheter, icke strängt skall hålla på dem.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Lag-Utskottet har i det föreliggande förslaget på ett, som mig synes, i allmänhet lyckligt sätt löst den för jordbruket så viktiga frågan om dikningsskyddighetens ordnande på bättre grunder än hittills varit förhållandet. Det är i synnerhet tvenne förbättringar i det nu framlagda. Fjölårets i öfrigt liknande, förslag, som jag för min del anser hafva härtill väsentligen bidragit. Jag skulle visserligen kunna medgifva, att det af den förste ärade talaren föreslagna tillägget till den nu föredragna första paragrafen är en ytterligare förbättring af förslaget — ty jag tror, att tvist kan uppstå, huruvida en ofvanför varande jordbrukare, som drager nytta af ett ifrågasatt dike, kan räknas till de i § 11 af förslaget omnämnda personer, om hvilka det heter: "Finna förrättningsmännen, att frågan rörer *annan än den*, som blifvit kallad eller vid för-

rättningen eljest är tillstådes, varde etc. — men jag anser dock att 11:te § med någorlunda god vilja kan tydas på det sättet och 1:sta § således blifva oförändrad. Men det är en annan sak i samma paragraf, hvarom jag gerna skulle vilja be att någon af Lag-Utskottets ledamöter ville meddela mig upplysning, enär jag, såsom mången annan, i fråga om den hyser mina betänkligheter. Första delen af § 1 handlar nemligen endast om nya diken, kostnaderna för det första dikesarbetet och underhållsskyldigheten, och stadgar att allt detta i händelse af tvist mellan de dikningsskyldige skall fördelas "efter thy, en hvar af dikningen nytta hemtar". Vidare heter det i sista momentet af samma paragraf: "Hvad nu stadgadt är, gälle ock, der någon vill för jords afdikning begagna afloppsdikey, som å annans egor upptaget är, eller omlägga, utvidga eller fördjupa sådant dikey." Detta är en af de tvänne väsendtliga förbättringarne i Utskottets förslag i fjol, för hvilka jag är Utskottet tacksam. Enligt förra årets förslag skulle för äldre diken d. v. s. sådana, som upptagits före lagens tillkomst, fortfarande gälla de gamla bestämmelserna rörande dikningsskyldigheten, och man skulle sålunda hafva fått tvenne olika grunder för denna skyldighet, en för de gamla och en för de nya diken. En sådan lagstiftning kan jag för min del icke gilla; det är icke för stunden vi lagstifta, utan för framtiden, och det skulle derföre se besynnerligt ut, om i en och samma lag tvenne olika grunder skulle finnas för en och samma skyldighets utgörande bestämda. Men, som jag nämnt, jag har hört flere vara tveksamma, huruvida den förra delen af första paragrafen kan tillämpas på det sätt, jag med stöd af ordalagen i 11:te §:n antagit, och jag har derföre velat begagna tillfället att derom förskaffa mig en tillförlitlig upplysning. Min tydning af nämnda del af nu ifrågavarande paragraf har dock synts mig vinna stöd äfven af ordalagen i § 16: "Dike, som för afledning af vatten från annans mark redan upptaget är, skulle af den, som, då denna författning träder i kraft, är dertill förbunden, fortfarande underhållas, till dess förändrade bestämmelser derom enligt de i denna lag stadgade grunder varda i vederbörlig ordning meddelade". Dessa "förändrade bestämmelser" kunna nemligen väl ej uppkomma på annat sätt än antingen genom öfverenskommelse eller genom dikningskostnadens fördelning mellan jordegarna allt efter den nytta hvar och en af dem drager af diket. Kan första paragrafen, som nämnt, tydas på det sättet jag tänkt, så skulle jag för min del dermed vara ganska belåten, men önskar i motsatt fall en förklaring af densamma.

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

Herr Nils Petersson: Lag-Utskottets nu föreliggande förslag till dikningslag skiljer sig från Utskottets förslag i detta ämne i fjol hufvudsakligen genom den af Utskottet i den nu föredragna första paragrafen vidtagna förändringen. Enligt fjolårets förslag skulle nemligen den dikningsskyldighet som existerade, då förslaget blefve lag, fortfarande komma att gälla och den nya lagens föreskrifter sålunda endast komma att tillämpas i fråga om nya diken. Sextonde paragrafen i det nu föreliggande förslaget

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

stadgar deremot, att den gamla underhållsskyldigheten af diken skall hvarfara, endast till dess annorlunda bestämmas, d. v. s., såsom hvar och en vet, som har någon kännedom om dikningsförhållandena och deras föränderlighet, snart nog upphöra och bestämmas efter de nya grunderna. Behovvet af att förändra loppet af ett dike eller fördjupa det o. s. v. gör sig vanligen gällande utan några särdeles långa mellanrum i tiden; och följden deraf måste naturligtvis blifva att den gamla dikningsskyldigheten snart nog måste litet hvarstades ändras till öfverensstämmelse med den i den nya lagen föreskrifna. Jag tror derföre, i likhet med en föregående talare, att, då det är visadt att lagen är både nyttig och nödvändig, och då det är önskvärdt att få den till stånd så fort som möjligt, det klokaste man kan göra är att icke på något sätt sönderplocka honom, utan antaga honom i hans helhet i oförändradt skick. Förslaget har för öfrigt så grundligt ventilerats både af landstingen och riksdagen och på många andra håll, och Utskottet har verkligen sökt lämpa det efter flertalets mening, så att jag för min del icke gerna kan föreställa mig att det skulle blifva bättre genom att undergå ännu en förändring.

Jag tillstyrker bifall till den nu föredragna och alla följande paragrafer af förslaget.

Herr Philipsson: Med anledning af de framställningar, som gjordes af den förste ärade talaren, får jag för min del instämma i den önskan, som uttalats af ledamöter i Lag-Utskottet samt en annan ärad talare, att Kammaren icke måtte göra någon ändring i den af Utskottet här föreslagna redaktionen. Den nu ifrågavarande 1 § är uppsatt i full öfverensstämmelse med hvad 1870 års vattenrättskommitté föreslagit i 19 § af dess underdåniga betänkande, deri det heter: "Nu vill man för jords odling eller förbättring dike göra: möter annans jord; då må denne ej hindra vattnets aflopp. Kan det ej föras af utan dike och åsämjer dem ej; då skall dikningsskyldigheten fördelas efter thy en hvar af dikningen nytta hemtar. Aro flere, som af sådant dike hafva fördel, varde dikningsskyldigheten på en gång emellan alla delad. Har den, som nedanföre är, af diket mindre gagn än mot kostnad och intrång svarar; varde dikningsskyldigheten för honom i mån deraf jemkad eller ersättning honom lemnad af öfrige, som i dikningen deltaga, allt efter hvad skäligen pröfvas." Den ordställning, som Lag-Utskottet nu begagnat är, som Herrarne finna, bygd på samma förslag.

Hvad vidkommer den af Herr Ola Andersson framställda förfrågan, får jag lemna den upplysning, att hans uppfattning är fullkomligt enahanda med den åskädning, som inom Lag-Utskottet gjort sig gällande, men jag vill dock till yttermera styrko för den åsigt, jag, i likhet med Utskottets öfriga ledamöter, sålunda hyser, få åberopa det senare momentet i den föredragna paragrafen, hvilket lyder: "Hvad nu stadgadt är gälle och der någon vill för jords afdikning begagna afloppsdike, som å annans egor upptaget är, eller omlägga, utvidga eller fördjupa sådant dike". När man nu i 16 § infört följande bestämmelse: "Dike, som för afledning

af vatten från annans mark redan upptaget är, skall af den, som, då denna författning träder i kraft, är dertill förbunden, fortfarande underhållas, till dess förändrade bestämmelser derom enligt de i denna lag stadgade grunder varda i vederbörlig ordning meddelade," så är det klart, att man, i afseende på de äldre afloppsdikena, velat bibehålla det status quo, som gäller, då författningen skulle träda i verket, och att orden: "till dess förändrade bestämmelser — — meddelade" referera sig just till andra momentet i § 1 och skola således ega tillämplighet der någon för jords afdikning vill begagna afloppsdike, som å annans egor upptaget är eller omlägga, utvidga eller fördjupa sådant dike. Jag hoppas, att Herr Ola Anderssons gjorda förfrågan på detta sätt skall anses hafva blifvit nöjaktigt besvarad samt yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Ang. ny dikningslag.
(Forts.)

Herr Silfverstolpe: I likhet med föregående talare nitälskar äfven jag för denna lag och anser det lyckligt, att denna lag nu framkommit i sådant skick, att man kan hoppas på dess antagande samt önskar icke, att det framlagda förslaget skall sönderriivas. Jag vet dock icke, om man rätt uppfattat det förhållande, jag under mitt förra yttrande framstälde, och vill derföre något förtydliga det samma. Jag antog, att af flera delegare i en vattendränkt mark, ingen vill afdika utom den, som eger den nederst belägna jorden, och att denne äfven verkställer afdikningen, utan att de, som ega den ofvanför liggande marken, deri deltaga, enär, så vidt jag kan finna, någon skyldighet dertill icke enligt den nu föreslagna lagen för dem förefinnes. Mitt förslag afsåg nu att tydligt uttrycka, att dessa ofvanför liggande delegare i den vattendränkta marken måtte kunna tvingas att i afdikningen deltaga. Sista momentet i nu föredragna paragraf innehåller: "Hvad nu stadgadt är, gälle ock, der någon vill för jords afdikning begagna afloppsdike, som å annans egor upptaget är, eller omlägga, utvidga eller fördjupa sådant dike." Egare till ofvanför liggande mark torde väl, när äfven han företager dikning å sin jord, på grund häraf kunna kännas skyldig att deltaga i underhållet af det å nedanliggandes egor redan upptagna afloppsdiket, men jag anser det vara tvifvelaktigt, huruvida han på grund af detta moment kan tvingas att deltaga i den första afdikningskostnaden, hvilken kan vara ganska stor och det var af denna anledning, jag ansåg ett förtydligande stadgande i detta afseende vara af nöden. Då jag emellertid, såsom jag redan nämnt, lifligt önskar, att lagen må vinna bifall, och då vidtagande af någon förändring deri möjligen skulle fordra ytterligare uppskof med densammans antagande, så vill jag icke vidare yrka på den af mig föreslagna redaktionsförändringen, utan afstår derifrån och förenar mig med dem, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Månsson: När man tager i betraktande den långa tid, under hvilken landets jordbrukare varit i saknad af en tidsenlig lag uti ifrågavarande hänseende, är det med en synnerlig

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

tillfredsställelse jag ser detta Utskottets förslag framlagdt, och då detta, efter min uppfattning, är sådant, att det icke bör afstyrkas utan antagas i det skick det föreligger, yrkar jag således bifall till detsamma oförändradt.

Härmed var öfverläggningen slutad. Paragrafens lydelse godkändes.

§§ 2—8:

Blefvo, hvar efter annan, jemväl godkända.

§ 9:

För denna § var följande lydelse föreslagen:

“Vill någon, utan att sin talan genast till Rätten instämma, hafva fråga pröfvad, som angår dikning, hvaraf annans rätt är beroende, söke hos Konungens Befallningshafvande förordnande för statens landtbruksingeniör, landtmätare eller annan lämplig person att vid syn på stället ärendet handlägga, och bifoge uppgift å dem, hvilka ega i saken del.

“Har sökanden någon till syneman föreslagit och finnes ej förslaget godkänt af öfrige sakegare, förelägge Konungens Befallningshafvande dem genom kungörelse, som uppläses från predikstolen i den eller de socknar, hvarinom den ifrågavarande marken är belägen, att inom viss kort tid vid talans förlust inkomma med yttrande, huruvida de hafva något att erinra mot förslaget. Yppas ej stridighet derom, varde den föreslagne, derest han finnes lämplig eller laga hinder ej möter, förordnad. I motsatt fall, äfvensom när icke någon blifvit till syneman föreslagen, förordne Konungens Befallningshafvande så, som skäligt pröfvas. Den sålunda utsedde synemannen bestämme i samråd med sökanden tid för synen och utfärde till densamma skriftlig kallelse, hvilken skall genom sökandens försorg minst fjorton dagar före synen öfrige sakegare delgifvas.

“Syneman biträdes af två gode män, hvilka äro antingen ledamöter i egodelningsrätt eller skiftesgodemän; och ege syneman att efter eget val gode männen tillkalla.

“Om jäf emot syneman eller god man gälle hvad i 31 § af stadgan om skiftesverket i riket den 9 November 1866 i tillämpliga delar stadgas.“

I afseende på detta förslag anförde:

Herr Hjelm: Denna paragraf, sådan den här lyder, kan vara rätt ändamålsenlig för egendoms- och större hemmansegare, men icke för dem, som hafva små hemman med ringa egobitar eller små smala skiften af några få geometriska tunnlands jordvidd.

Det är ganska ofta händelsen, att små egoskiften, som flere

jordegare hafva invid hvarandra, genomskäras af ett mindre vattendrag, bäck eller rännil, med vattensjuk mark omkring. På höjderna der framför kunna ligga åkrar, som lida af frostsador eller kyla, alstrad af den nedanför liggande vattendränkta marken. Det hela — jag ber att få upprepa det — är i mindre jordvidder fördelade på flere egare. De, som hafva sina egor på nedre sidan, ogene; sjelfve vilja de icke dika undan och ej tillåta öfverliggande jordegare att göra det. De, som önska få marken genomskuren af ett afloppsdikey för att tillgodogöra odlingsmarken och befria jorden från frost, rygga för de stora kostnader, som den i denna paragraf föreslagna dyra "apparaten" skulle orsaka.

Sökanden eger väl att hos Konungens Befallningshafvande begära förordnande för viss landbruksingeniör, landtmätare eller annan lämplig person, möjligen äfven länsagöonom att vid syn på stället ärendet handlägga; men om stridighet angående den föreslagna personen yppas mellan parterna som hafva olika intressen, eller om den föreslagna personen befinnes "olämplig", förordnar Konungens Befallningshafvande förrättningsman, hvilken, möjligen boende ganska aflägsse derifrån, genom långa resor och trakamentsräkningar — landtmäteritaxan lägger icke fingrarne emellan då det är fråga om kostnader — orsakar allt för stora utgifter gent emot ändamålet eller utdikningen. Gode männen kosta ock icke så litet. Nu kan man väl genast instämma till domstol; men i sådant fall måste antingen genom häradssyn eller genom åläggande af hvad Utskottet föreslagit, Rätten skaffa sig nödiga upplysningar, och på det sättet blir kostnaden ännu större.

Jag tilltror mig icke att här framlägga något förslag, hvaregenom de små jordegarne skulle blifva i tillfälle att utan särdeles stora omkostnader få vattnet afdikadt från vattendränkt mark å sina egor; men jag föreställer mig, att hinder ej skall möta för att få dessa förhållanden beaktade i detta lagstadgande, hvarföre jag ock hos Herr Talmannen vördsamt yrkar återremiss af den föredragna paragrafen.

Grefve Sparre: De af den siste talaren mot den föredragna paragrafen gjorda anmärkningar äro egentligen två. Den första af dessa bestod deruti, att, i fråga om små jordegare, hvad här är föreslaget kan blifva en nog dyr apparat. Härvid är dock att märka, att, om sakegare, som är missnöjd med förrättningen, försummar att inom den i § 15 föreskrifna tid till Rätten instämma sin talan, förrättningen anses hafva vunnit laga kraft. Vid sådant förhållande måste man äfven tillse, att de personer, som skola verkställa förrättningen, äro dertill kvalificerade samt opartiska, så att icke dertill utses personer, som ställa så till, att alla fördelar af dikningen komma på ena sidan och deremot alla olägenheter deraf på den andra. Dessa förrättningsmän äro således i viss mån jemförlige med landtmätare, som också hafva att skilja mellan flera jordegare vid skifte, på det hvar och en af dem må vederfaras rättvisa. Om, för att taga ett exempel från landtmäteriförrättningar, fråga uppstår om delning mellan arfvinn-

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

gar af en hemmanslott — låt vara en liten sådan hvilken icke medgifver stora kostnader — så kan man likväl icke låta denna fördelningsförrättning verkställas af en person, hvilken icke först och främst vet, huru han skall uppsätta protokoll öfver förrättningen, som vidare saknar kännedom om jordmänen och ej kan bedöma de olika jordegornas beskaffenhet m. m.

Man måste således äfven der, huru liten förrättningen än är, vända sig till en landtmätare. Alldeles enahanda är förhållandet här. Vill man tillägga förrättningen någon kraft, måste man till dess verkställande hafva en person, som framförallt är opartisk; så att han icke handlar i en af delegarnes intresse; och om man således vill försäkra sig derom, huru skall det lämpligen kunna ske på annat sätt, än att han erhåller sitt förordnande af en myndighet, hos hvilken man kan förutsätta fullkomlig oväld. Då nu författningsförslaget vidare innehåller, att sökanden skall ega föreslå den, han ville hafva till förrättningsman, och han har att i sådant afseende välja emellan en statens landbruksingeniör, landtmätare eller annan lämplig person, så tager jag för gifvet, att han föreslår dertill en, som är temligen närboende och sålunda kan utan synnerlig kostnad verkställa förrättningen. Att Konungens Befallningshafvande i sådant fall icke kan neka sökanden förordnande för den person, han föreslår, så vidt nemligen de öfrige meddelegarne icke hafva giltiga skäl att deremot invända, torde herrarne inse deraf, att i de allra flesta fall, der för skifte eller delning af jord förordnande för landtmätare blifvit sökt, den föreslagne också förordnats; det är icke ett fall på tjugu, der ett motsatt förhållande egt rum. Då sökanden vet, att förslaget skall delgifvas meddelegarne och slutligen pröfvas af Konungens Befallningshafvande, vågar han i allmänhet icke föreslå någon annan person än en sådan, som dels åtnjuter förtroende inom orten och dels är så beskaffad, att Konungens Befallningshafvande kan meddela honom förordnande. Jag förmodar således, att herrarne skola inse, det man svärligen kan ställa denna sak på annat sätt, än att en pröfning måste föregå, huruvida den föreslagna personen är lämplig och framför allt opartisk.

Då man vid denna förrättning äfven behöfver gode män, såsom förhållandet är vid hvarje annan förrättning, som i jordbrukets intresse verkställas, lærer man till sådane gode män icke heller kunna taga hvilka personer som helst; ty i sådant fall skulle ju lätt kunna inträffa, att förrättningsmännen dertill taga hvilka som helst, äfven om de icke hafva det ringaste omdöme i saken. Det är just, hvad man vill förekomma; och man har för sådant ändamål föreslagit, att synemannen till gode män skulle kunna välja, antingen skiftesgodemän eller ledamöter i egodelningsrätten. Om vissa kvalifikationer erfordras, så kan jag icke tro, att man kan välja dertill lämpligare personer; och då dessa personer i allmänhet äro temligen spridda inom domsagan — hvarje socken skall ju välja en sådan skiftesgodeman — kunna de väl i allmänhet icke hafva lång väg till förrättningsstället. Dessutom böra de personer, som skola verkställa en så grannlaga förrätt-

ning som den ifrågavarande, vara edsvurne, hvadan icke andra än sådane, som aflagt domareed, kunna begagnas dertill.

Nu är visserligen sant, såsom den förre ärade talaren upp-gaf, att förrättningen kan vara så liten, och de intressen, som äro i fråga, så små, att delegarne icke vilja underkasta sig denna olägenhet. I sådant fall hafva parterna den utvägen öppen att sjelfve utse några gode män, att verkställa förrättningen. Blifva de nöjde med desse gode mäns utslag, är saken afgjord och får dervid bero. Denna utväg finnes för de små hemmansegarne, som icke vilja vidkännas någon kostnad. Men skulle de återigen blifva missnöjde med gode männens åtgärder, återstår för dem utvägen att instämmasaken för domstolen, om de anse den proceduren mindre kostsam, i hvilket fall domstolen, om förrättningsmannens förslag är godt, utan tvifvel lägger detsamma till grund för sitt utlåtande. Jag tror således icke att, så vida man vill fästa nödigt afseende på oväld och, jag tillägger, förmåga hos den person, som skall verkställa arbetet; man kan gå försigtigare till väga, än Utskot-tet gjort.

Den siste talaren har sagt att Konungens Befallningshafvande skulle kunna nämna en person, som är långväga boende, och denne i sin ordning taga till skiftesmän sådana, som hade långt till för-rättningsstället. Ja, visst skulle detta kunna ske, om jag kunde förutsätta, att Konungens Befallningshafvande vore nog illasinnad, att, mot sökandens och öfrige delegarnes intresse, utse en sådan person, men det torde väl icke gerna hända, att Konungens Be-fallningshafvande gör så litet afseende på sökandens förmån att han just skulle välja en person, som vore långt aflägsset boende. utan man får väl antaga, att han utser en person i trakten så väl med afseende på kostnaderna för delegarne som ock dertför, att denne har den bästa kännedom om lokalförhållandena.

Men om jag antager, att Konungens Befallningshafvande vore så illasinnad, då finnes deremot samma korrektiv som mot dåliga embetsmän i allmänhet, nemligen att söka rättelse genom klagan. Detta har man väl dock icke rätt att supponera, utan man måste väl förutsätta, att Konungens Befallningshafvande gör så godt han kan.

Hvad kostnaden beträffar, så kan denna icke blifva särdeles stor. Vill man vara försiktig, så låter man på ansökningen teckna alla delegarnes medgifvande, och då inskränker sig kostnaden till lösen för Konungens Befallningshafvandes resolution. Har jag åter icke vidtagit detta försigtighetsmått, så får jag vidkännas den olägenheten att låta delgifva de öfriga jordegarne ansökningen, men kostnaden lär i allt fall ej blifva synnerligen stor.

Jag kan således icke inse annat, än att, om man vill hafva en förändring, som ingifver förtroende och kan vinna laga kraft, man dertill också måste använda personer, hos hvilka oväld och förmåga kunna antagas, och i ty fall torde förslaget icke vara olämpligt.

Herr Jöns Pehrsson: Förlidet är hade jag några anmärk-

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

ningar emot den då föreslagna dikeslagen; men, enär hvad jag då hufvudsakligen anmärkte, i det nu framlagda lagförslaget blifvit rättadt, så finner jag icke skäl att nu framställa några anmärkningar, i synnerhet som den nya lagen stöder sig på sunda och riktiga principer, bland hvilka jag förnämligast framhåller den, som bestämmer, att en hvar, som har nytta af dike, skall deltaga i dess underhåll. Jag hoppas därför att Kammaren vill antaga förslaget oförändradt.

Herr Carl Anders Larsson: Jag ber få påminna Herrarne om, huruledes jag vid sista riksdagen, då denna fråga var före, uppmanade hvar och en af Kammarens ledamöter att framställa de anmärkningar, hvartill han funne anledning. Jag kan icke erinra mig, att Herr Hjelm då hade några anmärkningar att göra, och jag kan därför icke förstå, hvarför han så långt efteråt nu yrkar återremiss å en lag, hvilken är så behöflig och efterlängtdad i alla orter. Om förslaget nu skulle återremitteras till Utskottet, så vore detta, med den kännedom jag har om det myckna arbete som i öfrigt föreligger Utskottet, detsamma som att säga, att vi nu icke skola få någon lag alls.

Vid förra riksdagen omintetgjorde första Kammaren det förslag, som då var å bane att få en praktikabel dikningslag, och, om nu Andra Kammaren skulle sönderslita detta förslag, så vore det ganska illa. Jag hemställer därför till Herr Hjelm, som icke i fjor hade något att anmärka mot det då framlagda förslaget, om lagen i år icke kan vara lika så god som i fjor, och jag får till sist erinra honom, att den af honom omordade frostländigheten är en helt annan sak, som icke rör detta lagstiftningsärende. Derför finnes särskildt lagstiftadt och särskilda medel beviljade.

I öfrigt får jag begagna tillfället att yrka bifall till nu föreslagna paragraf.

Häruti förenade sig Herr *Lars Ersson*.

Herr Hjelm: Endast några få ord. I afseende å den siste talarens yttrande får jag erinra, att staten bidrager med medel till den vattensjuka markens upphjelpande, endast då det gäller stora företag i sådan väg, men icke då det är fråga om blott några geometriska tunnland.

Hvad beträffar den omständigheten, att jag vid förra riksdagen icke gjorde någon anmärkning emot förslaget, så får jag upplysa, att detta berodde deraf, att frågan förekom vid en tidpunkt af riksdagen, då ärendena brådska och man ogera vill uppehålla tiden.

Grefve Sparre antydde en lätt utväg för undvikande af dryga kostnader och som därför vore särdeles lämplig, synnerligen för egare af smärre jordvidder, hvilka icke tåla att bära stora kostnader, nemligen att man kunde anmoda ett par personer att besigtiga marken och afgifva förslag i dikningsfrågan samt, om parterna icke nöjdes deråt, instämma ärendet till domstol. Ja,

det vore nog bra om så kunde ske. Men jag fruktar, att, då frågan kommer till domstolen, så resolverar denna att ärendet icke kan till pröfning upptagas, förr än den i 9 § omförmälda procedur blifvit iakttagen, eller dömer till härads syn med hela dess vidlyftiga apparat af nämnd med mera. — Jag förmodar emellertid, att det icke vore omöjligt att i lagen inrycka en sådan bestämmelse, som Grefve Sparre välvilligt antydt; jag ser icke någonting, som hindrar detta, och det skall otvifvelaktigt lända de smärre jordegarna till synnerlig fördel.

Jag föranlätas häraf ytterligare att vidhålla mitt förut framställda yrkande om återremiss.

Herr Nils Petersson: Den anmärkning Herr Hjelm gjort är sannerligen icke värd så pass mycket svar, som den redan fått. Tvärtom hafva af majoriteten inom Utskottet anmärkningar framställt i motsatt riktning. Han har sagt, att omkostnaderna skulle blifva alldeles för stora; att apparaten skulle blifva för dyrbar, men om han vill noga läsa paragrafen, så skall han finna, att den lemnar öppen utväg att, i stället för statens landbruksingenjör eller landtmätare, söka förordnande för "annan lämplig person". Om delegarne komma öfverens, så kunna de söka förordnande för hvilken som helst, till hvilken de hafva förtroende.

Det ligger onekligen en sanning i hvad Grefve Sparre yttrat, att den föreslagna synemannen skulle komma att utöfva en slags domsrätt, men detta betyder efter min uppfattning ingenting. Jag har begärt ordet, endast på det denna Kammare icke må fatta ett beslut som helt och hållet strider emot Första Kammarens och yrkar jag därför bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag tror, att Herr Hjelm något missförstått denna paragraf. Han yttrade, att, om man går till väga så, som jag föreslog och stämmer till domstol, så kunde domstolen säga, att den icke kan upptaga saken. Men Herr Hjelm har icke observerat, att 9:de § börjar sålunda: "Vill någon, utan att sin talan genast till Rätten instämma, hafva fråga pröfvad som angår dikning". Således är det ju ingen förmenadt, att genast stämma till domstol; och Herrarne torde finna, att domstolen icke kan neka att ingå i pröfning af frågan därför att syneförrättning ej skett. Men domstolen kan naturligtvis lättare afgöra frågan, om parterna genom den på stället hållne förrättningen af personer, hvilkas kompetens domstolen eger pröfva, bidragit till utredningen.

Herr Uhr: Herr Hjelm måtte i dag vara angripen af mer än vanlig oppositionsfeber, ty han kan icke begripa, att det är en lättare procedur att förut anlita den omnämnda apparaten än att genast gå till Häradsrätten, som naturligtvis icke kan sitta i domssalen och bedöma saken, utan måste gå ut på stället med sin stora apparat af häradsnämnd, landtmätare, agronom m. m. Jag anser Utskottets förslag förträffligt och begagnar tillfället att därför

Ang. ny dik-
ningslag.
(Forts.)

hembära så väl motionären som Utskottet min synnerliga tack-
samhet, fullt förvissad, att Herr Hjelm kommer att blifva ensam
om sin åsigt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositionen
gifvits, enligt de yrkanden som blifvit gjorda, dels på bifall och
dels på återremiss, blef den förra propositionen med öfvervägande
ja besvarad; hvadan Kammaren således godkänt den förevarande
paragrafen, sådan densamma blifvit af Utskottet föreslagen.

§§ 10—16.

Blefvo likaledes godkända.

I enlighet med hvad angående föredragningen af ifrågavarande
ärende förut blifvit beslutadt, företog sig Kammaren nu att granska
lydelsen af den mening, som utgjorde författningsförslaget inled-
ning, och blef densamma, efter deraf skedd uppläsning, jemväl
godkänd.

Slutligen godkändes den näst efter författningsförslagets sista
paragraf införda bestämmelsen angående författningens tillämpning
från den 1 Januari 1876.

I följd af påkommet illamående nödgades Sekreteraren nu upp-
höra med protokollsföringen, hvilken i stället öfvertogs af under-
tecknad, notarie hos Kammaren.

§ 6.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 7,
angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Femte
Hufvudtitel.

1:sta—3:dje punkterna.

Biföllos.

4:de punkten:

I anledning af nådig framställning om anvisande af 32,040
kronor till dyrtidstillägg åt officerarne vid Kongl. Flottan, hade
Utskottet, enär Riksdagen vid behandling af Riksstatens Andra
Hufvudtitel afslagit dyrtidstillägg å alla löner, öfverstigande 5,000
kronor, och då Utskottet i enlighet dermed ansett sådant löne-
tillägg icke böra tillkomma flaggmän och kommandörer, uti före-
varande punkt föreslagit:

Om dyrtidstil-
lägg åt flottans
officerare.

att såsom dyrtidstillägg för år 1876 åt de officerare vid Kongl. Flottan, hvilkas aflöning icke öfverstege 5,000 kronor, måtte å extra stat för samma år uppföras 27,560 kronor till den fördelning, som fanns angifven å den vid Utlåtandet fogade tabellen Litt. B.

Om dyrtidstillägg åt flottans officerare.
(Forts.)

Beträffande detta förslag anförde

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Då Riksdagen vid behandlingen af likartade ärenden å 7:de Hufvudtiteln beviljade dyrtidstillägg till åtskilliga embetsmän, hvilkas löner icke med sådant tillägg komme att öfverstiga 6,000 kronor. tager jag mig deraf anledning hemställa, att Kammaren måtte tillåta, att jemväl de löner, hvilka tillkomma Kommendörerne vid Kongl. Flottan, måtte genom beviljande af dyrtidstillägg höjas till 6,000 kronor. Antalet af dessa embetsmän är för närvarande sex och det dyrtids-tillägg, som för hvar och en af dem erfordras, för att komma till nyssnämnda summa, blott 450 kronor. Såsom ett ytterligare skäl, hvarföre jag, för min del, lifligt önskar, att Kammaren måtte medgifva dylikt tillägg, ber jag få anmärka, att, genom den af Riksdagen nyligen beslutade löne regleringen för arméen, med hänsyn till lönevilkoren en väsentlig skilnad uppstått emellan arméns och flottans officerare.

Herr Gjerling: Då frågan är om ärenden af det slag, som nu föreligger, torde man böra betrakta densamma ur synpunkten af så väl de begärda lönebeloppens storlek som äfven den princip, som inom Kammaren blifvit tillämpad vid beviljande af dyrtids-tillägg.

Hvad då först beträffar beloppet af den aflöning, som Kongl. Maj:t anser böra tillkomma ifrågavarande tjänstemän, synes det mig icke vara för högt beräknadt; om man härvid tager hänsyn till den löneorganisation, hvilken nyligen blifvit af båda Kamrarne fastställd för så väl den indelta som den värfvade armén, kommer man sålunda till det resultat, att, derest Utskottets nu föreliggande förslag godkännes, för de officerare vid Flottan, som skulle drabbas af afslag å af Kongl. Maj:t här begärtd dyrtidstillägg, jemförelsen komme att utfalla ganska illa. Antager man till norm för jemförelsen t. ex. Svea Artilleriregemente, så finner man, att en Kommendör vid flottan, om dyrtidstillägg ej medgifves, komme i afseende å löneförhållanden i en *något* sämre ställning än en major och i *betydligt* sämre än en öfverstelöjtnant och en öfverste. Och äfven om dyrtidstillägg beviljas för de sjöofficerare af nämnda grad, som icke genom särskilda funktioner åtnjuta särskild extra ersättning, understiger lönebeloppet i allt fall hvad en öfverstelöjtnant i artilleriet har i lön. Hvad beträffar flaggmännen, så skulle åtminstone den ena af dem, äfven om han finge dyrtidstillägg, erhålla mindre inkomster än en öfverste, ehuru, då dervid toges i betraktande, att den förre har boställe, som ingår i lönen, jemförelsen derigenom blir åtminstone i någon mån mindre hal-

Om dyrtidstill-
lägg åt flottans
officerare.
(Forts.)

tande. Betraktar man således ur *billighetens* synpunkt de af Kongl. Maj:t begärda dyrtidstilläggen för desse officerare vid Flottan, synas mig ingalunda fordringarne vara för högt ställda eller tilläggsbeloppet i och för sig vara af någon synnerligen afsevärd beskaffenhet. Också har Utskottet icke heller lagt *det* skälet till grund för afstyrkande, utan hufvudsakligen hänfört sig till den princip, som inom Riksdagen skall hafva blifvit antagen i afseende å tilldelande af dyrtidstillägg, eller den att löner till belopp öfverstigande 5,000 kronor skulle vara derifrån undantagna. I sådant hänseende förekommer att vid förra riksdagen, hvars beslut, åtminstone hvad Andra Kammaren beträffar, här ofta plägar åberopas, såsom ledning för bestämmandet i fråga, endast en enda gång skedde ett bestämdt uttalande af den principen. Huruvida dyrtidstillägg borde beräknas för löner öfver 5,000 kronor eller icke. Detta inträffade vid den gemensamma voteringen den 2 Mars 1874, vid hvilket tillfälle Riksdagen med en majoritet af endast 153 röster mot 146 beslöt att underkänna den uppfattningen att dyrtidstillägg skulle tillfalla löner öfver nämnde belopp. Sedermera har dock, såsom hvar och en inom Kammaren vet, afvikelse från denna princip egt rum så väl vid behandlingen i år af 6:te som 7:de hufvudtiteln. Beträffande den sednare hufvudtiteln har Herr Chefen för Sjöförsvars-departementet redan anført exempel, och att samma förhållande egt rum inom den förra hufvudtiteln derpå skall jag bedja att få anföra bevis. Det var nämligen i frågan om chefen för Väg- och Vattenbyggnads-corpsen, som detta inträffade, och för min del gillar jag fullkomligt det resultat, hvartill Andra Kammaren och Riksdagen då kom. Emellertid begärde då en talare inom Kammaren af Stats-Utskottet upplysning om anledningen, hvarför en sådan afvikelse från den en gång uttalade principen i antydda fallet skulle ske, och till svar uppträdde en ledamot af Stats-Utskottet, Herr Ola Bosson Olsson, med följande förklaring: "Jag tror att Stats-Utskottet just i det nu anmärkta fallet iakttagit konsekvens". "Om herr Dickson" — denne var den interpellierande ledamoten — "drager sig till minnes, tillstyrkte Stats-Utskottet förlidet år dyrtidstillägg åt chefen för Väg- och Vattenbyggnads-corpsen och Riksdagen beslöt detta tillägg. Till följd deraf tror jag, att jemväl i detta hänseende konsekvensen blifvit fullkomligt tillgodosedd". Men just samma fall föreligger nu med afseende å flottans officerare. Icke Första Kammaren ensam, utan Riksdagen i sin helhet, beviljade förlidet år det af Kongl. Maj:t för desse officerare begärda dyrtidstillägget; hvartill äfven Stats-Utskottet tillstyrkt bifall, ehuru väl tvänne af dess ledamöter, tillhörande denna Kammare, deremot reserverat sig, fastän utan framgång. Jag anser, att de skäl, som Herr Ola Bosson Olsson vid berörda tillfälle anförde i sitt svar till Herr Dickson i en fråga af enahanda beskaffenhet, som den föreliggande, äfven nu äro fullt giltiga, och att den princip, som Herr O. B. Olsson då försvarade, äfven nu bör följas. Ett sådant förfarande synes mig vara så mycket riktigt, som något motstånd mot denna

denna af Herr Ola Bosson Olsson uttalade åsigt hvarken inom Kammaren eller från Utskottets sida egt rum. På dessa skäl tillåter jag mig hemställa, att Kammaren ville afslå Stats-Utskottets betänkande i denna punkt och bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Om dyrtidstillägg åt flottans officerare.
(Forts.)

Herr Lindmark: Den princip, hvarom här är taladt, torde, om den strängt tillämpades, medföra en stor orättvisa. Då Riksdagen förlidna år, utan någon gemensam votering, beviljade flottans officerare, från flaggmännen alla grader igenom, dyrtidstillägg för innevarande år, skulle, i fall den principen vidhölles, att tjänstemän, hvilkas löner öfverstiga 5,000 kronor, icke skola erhålla sådant tillägg, flaggmän och kommandörer vid flottan förnekas en dylik löneförhöjning för nästa år. Här står således princip mot princip, och jag betvivlar att de personer, som komma att drabbas af det senaste beslutet, skola känna sig deraf synnerligen uppbyggda. Jag instämmer till fullo uti hvad Herr Sjöministern nyss yttrade, ehuru jag beklagar, att på grund af Första Kammarens beslut man icke kan hoppas, det något dyrtidstillägg beviljas amiralerne.

Jag har emellertid egentligen begärt ordet för att påpeka den besynnerliga ställning, hvori flottans officerscorps år 1876 kommer att stå i jämförelse med den värfvade arméens officerare. Deras tjänstgöring är fullt lika sträng, men de förres lönevilkor blifver likväl betydligt sämre än de senares. Detta framgår deraf, att en flaggman, derest han icke kommer i åtnjutande af något dyrtidstillägg, erhåller i lön 3,365 kronor mindre än en general; en kommandör, under samma förutsättning, 3,400 kronor mindre än en öfverste; en kommandörkapten af första klassen 1,685 kronor mindre än en öfverstelöjtnant, en kommandörkapten af andra klassen 460 kronor mindre än en major, en kapten af första klassen 967 kronor mindre än en kompanichef, en kapten af andra klassen 602 kronor mindre än en kapten vid värfvade arméen; en löjtnant vid flottan 715 kronor mindre än en löjtnant; en underlöjtnant af första klassen 505 kronor, och en underlöjtnant af andra klassen 780 kronor mindre än en underlöjtnant vid värfvade arméen.

Jag har framhållit detta, hvarken för att göra något yrkande eller såsom anmärkning mot den nuvarande chefen för Sjöförsvarsdepartementet, det är tydligt, att, om frågan icke var utredd, när han tillträdde sitt embete, tiden icke tillåtit honom att vidtaga några åtgärder för afhjelpande af nämnda missförhållande. Ett faktum är emellertid, att en underlöjtnant af andra klassen vid flottan har 235 kronor mindre lön än lägsta gradens officerare vid samma vapen. Jag har blott velat påpeka detta.

Hvad beträffar den föreliggande frågan, så och då Första Kammaren icke beviljat något dyrtidstillägg åt flaggmän, lär det väl icke vara någon förhoppning att de skola erhålla sådant tillägg här. Men för kommandörer har samma Kammar-

Om dyrtidstilllägg åt flottans officerare. (Forts.) i likhet med hvad som beslöts i fråga om sjunde hufvudtiteln, beviljat en löneförhöjning af 450 kronor, hvarigenom deras lön komme att uppgå till 6,000 kronor, och på detta förslag, som redan blifvit framställt af Herr Sjöministern, anhåller jag om proposition.

Herr O. B. Olsson: Det är väl sant, att Kammaren beviljat dyrtidstilllägg för byrå- och departementscheferne i tull- och poststyrelserna, oaktadt de hafva löner, som öfverstiga 5,000 kronor. Men om man jemför dessa personers tjänster med de i fråga varande, torde man böra medgifva, att en betydlig skilnad dem emellan förefinnes; åtminstone är jag, för min del, öfvertygad, att de förre hafva en vida trägnare tjänstgöring än de senare.

Här har talats om, att man borde iakttaga konsekvens, och dervid syftats på den omständigheten, att chefen för Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken förlidna år erhöll dyrtidstilllägg, oaktadt hans lön öfversteg 5,000 kronor, äfven vid denna riksdag, jemväl på Stats-Utskottets tillstyrkan, erhållit sådant tilllägg. Jag kan dock icke förstå, huru detta förhållande skulle kunna ega sin tillämpning i förevarande fall; ty, så vidt jag icke missminner mig, uppstod vid förra riksdagen ingen tvist, huru vida dyrtidstilllägg skulle beviljas de personer, om hvilka det nu är fråga. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Hvad man med säkerhet väntade, nemligen att Riksdagens frikostighet emot landtförsvarets befäl skulle framskjutas såsom ett skäl, da det blefve fråga om dyrtidstilllägg åt flottans befäl, har icke uteblifvit. Jag förstår icke precis saken; kanske är det fullt rättvist, att den ena tjänsten följer efter den andra, och att, när man en gång vant sig vid att höja utgifterna, man fortgår på den vägen, om man än icke fordrar motsvarande förökande af arbetet.

För närvarande yrkar jag dock bifall till den nu föredragna punkten. Vi hafva nog att emotse ytterligare påkänningar på den svenska statskassan, som aldrig tyckes kunna blifva tillräckligt tryckt.

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag vill endast nämna några ord med anledning af det skäl, som den näst siste talären anförde för sitt tillstyrkande af bifall till Utskottets förslag. Han yttrade nemligen, om jag hörde rätt, att kommendörernes vid flottan tjänstgöring skulle vara så mycket mindre än öfverstarnes vid värfvade arméen, att han deruti funne en anledning för sitt yrkande. Jag anhåller på grund häraf få upplysa, att ntaf de sex kommendörerne en tillika är chef i Förvaltningen af sjöärendena och uppbär i lön sammanlagdt 8,350 kronor, hvilket är mindre än hvad hans vederlikar inom andra förvaltande verk åtnjuta. Två af kommendörerne äro varfs-chefer, hvar vid sin sta-

tion, med synnerligen trägen tjenstgöring och hvardera uppbar tillsammans 6,750 kronor. En af kommandörerna är ordförande i Carlskrona stationsförvaltnings direktion samt chef för underbefälpersonalen derstädes och åtnjuter 5,950 kronor i lön och arfvode. Hvad de öfrige två kommandörerna beträffar, är det visserligen sant, att deras tjenstgöring är något mindre sträng, men i allmänhet taladt torde kommandörerna vid flottan kunna anses hafva lika trägen tjenstgöring, som öfverstar vid arméen.

Om dyrtidstillägg åt flottans officerare.
(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Den jämförelse man velat anställa emellan aföningarne vid landtarméen och dem vid sjöförsvaret tror jag icke håller streck, om man nemligen besinnar, att, då frågan om landtförsvaret förelåg, var det en definitiv löneroglering som verkställdes och i sammanhang dermed äfven indragning af boställena till statsverket. Här gäller det åter endast ett tillfälligt dyrtidstillägg samt alldeles icke någon reglering af lönerna, och således bör man icke gerna kunna sätta i fråga, att här vid lag lemna större dyrtidstillägg än åt andre tjenstemän endast derföre, att personalen vid landtförsvaret nyligen erhållit reglering af sina löner, ty den omständigheten tror jag i förevarande fall icke förtjena det ringaste afseende.

Hvad beträffar den omtalade konsekvensen, så medgifver jag, att denna vid förlidna års riksdag i många hänseenden icke var så synnerligen hållbar. Ty Kammaren förändrade hvad Stats-Utskottet tillstyrkt, och den oegentligheten uppstod, att till och med inom Utskottet olika åsikter gjorde sig gällande, allt efter som ordinarie ledamöter eller suppleanter derstädes tjenstgjorde.

I år deremot har man mera sökt att fasthålla en bestämd princip, i det man ansett dyrtidstilläggen icke böra medgifvas för löner, som öfverstiga 5,000 kronor. Icke heller hafva här anförts några skäl, som åtminstone på mig kunnat verka till ett frångående af hvad Utskottet i detta hänseende tillstyrkt, och under sådana förhållanden hemställer jag, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Danielsson: Jag hade icke väntat, att Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet skulle uppträda och uttala en från Utskottets hemställen afvikande åsigt i detta fall. Ty då det förevarande anslaget är att betrakta såsom dyrtidstillägg, så är ju detta någonting helt annat, än en sådan löneroglering, som nyligen var i fråga för landtarméen. Dessutom tror jag icke, att Herrar Kommendörer vid flottan kunna med skäl säga sig fara illa på sina löner, hvilka uppgå till mer än 5,000 kronor; och då Kammaren en gång uttalat den principen, att dyrtidstillägg icke böra beviljas å löner, öfverstigande 5,000 kronor, så tror jag, att Stats-Utskottet haft giltigt skäl för sitt afstykande i detta fall. Man har visserligen åberopat, att afvikande åsikter förekommit under sjunde hufvudtiteln; men det gälde då personer, hvilka hafva betydligt trägnare tjenst-

Om dyrtidstillgöring och således icke kunna till fullo jemföras med de nu i lägg åt flottans fråga varande.

officerare.
(Forts.)

Jag hoppas derföre, att Kammaren står fast vid sin en gång uttalade åsigt och yrkar, för min del, bifall till Utskottets hemställan.

Herr O. B. Olsson: Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet har helt och hållet oriktigt uppfattat mitt förra yttrande. Ty jag har icke ens vid detta tillfälle tänkt på, än mindre talat om öfverstarne vid värfvade arméen, utan den jemförelse jag gjorde var emellan desse kommandörer och byråsamt departementscheferne i post- och tullverken. Vidkommande Herr Sjöministerns anförande för öfrigt, så vill jag instämma uti Herr Carl Ifvarssons åsigt, att den jemförelse man sökt uppdraga emellan dyrtidstilläggen åt flottans personal och löneregleringen för landförsvarets officerare icke håller streck.

Herr Lindmark: Jag beklagar, att Herr Ola Bosson Olsson och jag icke kunna komma öfverens i afseende på uppfattningen af den princip, som vid sistförflutna riksdag gjorde sig gällande i fråga om beviljandet af dyrtidstillägg. Herr Olsson lägger vikt uppå, att i fjor både Stats-Utskottet, denna Kammare och Riksdagen beviljade dyrtidstillägg åt chefen för Väg- och Vattenbyggnadscorpser, och detta skäl har af honom denna riksdag blifvit framdraget såsom motiv för det nämnde chef beviljade dyrtidstillägget för nästkommande år. Men samma var ju förhållandet med desse amiraler och kommandörer, hvilka äfven fingo sig dyrtidstillägg tillerkänt, jemväl då genom beslut af Stats-Utskottet, denna Kammare och Riksdagen. Man kan således med skäl säga, att den af förra Riksdagen och den af nu varande Riksdag antagna princip i fråga om beviljande af dyrtidstillägg slå hufvudena mot hvarandra.

Herr O. B. Olsson: Jag vill lemna den siste talaren rätt derutinnan att vi icke lyckats komma öfverens i afseende på uppfattningen af den princip, som vid sistförflutna riksdag gjorde sig gällande i fråga om beviljande af dyrtidstillägg. Men förhållandet nu är dock väsendtligen olika mot vid sist förflutna riksdag. Då beslöts det såsom princip, att alla embets- och tjänstemän skulle erhålla dyrtidstillägg, hvilken princip äfven följdes, med undantag af fyra personer, hvilka genom gemensam omröstning blefvo förnekade detsamma. Således: i regeln fingo alla tjänstemännen dyrtidstillägg, med undantag af statsråden. Vid innevarande riksdag åter har i detta afseende en annan princip blifvit tillämpad. Genom de gemensamma omröstningar, som sedan egt rum, har nemligen konstaterats, att ingen embetsman med lön utöfver 5,000 kronor får dyrtidstillägg. Skulle det oakadt en eller annan embetsman, tillhörande ofvannämnda kategori, tilldelas dyrtidstillägg, så torde det tillåtas mig att härvid åberopa det gamla ordstäfvet: "ingen regel utan undantag". Ty medgifvas måste, att

sådana omständigheter kunna vara för handen, att man af billig-
 hetsskäl nödgas vika från regeln. Men som några sådana i när-
 varande fall icke föreligga, så fortfar jag att yrka bifall till hvad
 Stats-Utskottet i den föredragna punkten hemstält.

*Om dyrtidstil-
 lägg åt flottans
 officerare.
 (Forts.)*

Herr Ehrenborg: Det må väl vara, att, såsom Herr Carl
 Ifvarsson anmärkt, i principiellt hänseende ej kan göras någon jem-
 förelse mellan en definitiv löneroglering för arméen och beviljande
 af ett tillfälligt dyrtidstillägg för flottan, men då fråga är om och
 i hvad mån ett undantag må göras med afseende på den för dyrtid-
 stilläggs beviljande antagna gränsen af 5,000 kronor, läser det
 ej vara ur vägen att anställa en jämförelse mellan kommandörerne
 vid flottan och deras vederlikar vid arméen, öfverstarne. Efter hvad
 jag kunnat inhemta, råder en stor skilnad i löneförmåner i detta
 fall. Öfverstarne hafva nemligen 6,000 kronor i lön och 1,825
 kronor i tienstgöringspenningar samt derjemte särskildt anslag till
 hästar och fouragering, med rättighet att dem använda äfven utom
 tjensten. Skilnaden är således stor och utgör, utan att jag kan
 bestämdt angifva siffran, ungefär ett par tusen kronor.

För min del kan jag ej annat än finna billigt, att de sex
 kommandörernes löner ökas till 6,000 kronor genom beviljande
 af 450 kronors dyrtidstillägg för hvar af dem, såsom Medkamma-
 ren gjort.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bi-
 fall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels afslag derå
 och bifall i stället till Kongl. Maj:ts nädiga proposition i ämnet,
 dels ock slutligen att Utskottets förslag måtte bifallas med en
 sådan förändring, som af Herr Lindmark blifvit föreslagen. Efter
 upptagande af dessa yrkanden och, enligt dem, framställda propo-
 sitioner, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt före-
 finnas för den förstnämnda meningen. Votering blef då begärd, i
 anledning hvaraf, och sedan Herr Lindmarks ändringsförslag an-
 tagits till kontraposition, nu uppsattes, justerades och anslogs
 en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet
 hemstält i 4:de punkten af dess utlåtande N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren deri beslutat den ändring att för
 år 1876 åt sex kommandörer vid Kongl. flottan beviljas 2,700 kro-
 nor till lika fördelning dem emellan.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 88 ja

mot 49 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

5:te—13:de punkterna.

Blefvo jemväl bifallna.

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.

I 14:de punkten var af Utskottet följande hemställan gjord:

att, med afslag å Kongl. Maj:ts nådiga framställning om förhöjning med 20,150 kronor i anslaget till sjövapnets öfningar, Riksdagen måtte medgifva, att den från samma anslag hittills utgående kostnaden för naturaportion till underbefäl och manskap under exercis och sjöexpeditioner må påföras förslagsanslaget till naturaunderhållet samt i följd deraf det nu till "exercis af flottans bemanning" uppförda belopp 479,850 kronor med berörda portionskostnad, antagen till 162,527 kronor 10 öre, minskas till 317,322 kronor 90 öre.

Mot detta förslag hade inom Utskottet reservationer afgifvits:

af Friherre *Skogman*, med hvilken Herrar Friherre *Stjernblad*, Grefve af *Ugglas*, af *Klint*, Grefve *Beckfriis*, *C. Ekman*, *Hederstjerna*, *Montgomery Cederhjelm*, *Nordenfelt* och Grefve *G. Sparre* förenat sig, och som i stället föreslagit:

att, sedan från nuvarande anslaget till öfning af flottans bemanning, stort 479,850 kronor, afdragits det för öfverföring till naturaunderhållsanslaget afsedda belopp af kronor 162,527,10 återstoden måtte höjas med kronor 82,677,10 till kronor 400,000, då, med tillägg af de för "sjöexpeditioner till handelns skyddande" beräknade 150,000 kronor, hela anslaget skulle blifva nedsatt från 629,850 till 550,000 kronor; samt

af Grefve *A. Mörner*, hvilken yrkat afslag å Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan nu uppläsning skett af Utskottets ofvan omförmälda hemställan, anförde

Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof har med afseende å denna anslagstitel äskats en förhöjning af 20,150 kronor, samt tillika hemstälts, att kostnaden för naturaportion till underbefäl och manskap måste af anslaget till naturaunderhållet få bestridas. Denna hemställan har Utskottet på så sätt tillstyrkt, att anslaget till naturaunderhållet visserligen skulle få bestrida naturaportion ombord, men att motsvarande afdrag å öfningsanslaget skall ega rum. Med anledning häraf vill jag fästa uppmärksamheten uppå, att, då den plan för flottans öfningar, som nu följes vid de årliga sjöexpeditionerna, uppgjordes, med noggrannhet beräknades, huru-

vida med dåvarande anslag flottans personal skulle kunna erhålla den öfning, som erfordras för att vinna tjenstduglighet och skicklighet. Det befans kunna gå för sig år 1872, men med begagnande af prisberäkningar för åren 1870 och 1871. Sedan dess hafva emellertid, såsom Herrarne veta, alla pris betydligt stigit och resultatet är, att, då år 1871 2,268 man kunde öfvas i medeltal 124 dagar för en summa af 735,760 kronor, så kunde år 1873 2,410 man icke öfvas i medeltal mer än 94 dagar för lägre summa än 704,835 kronor. Om man med tillhjälp af dessa siffror beräknar kostnaden för hvarje person, blir denna i medeltal för hvarje dag 1871 2 kronor 45 öre, men år 1873 2 kronor 87 öre, och jemför man dessa siffror med kostnaden för det år, då detta anslag beviljades till det belopp, hvarmed det finnes uppfördt i innevarande års stat, så utgjorde kostnaden då för hvarje person i medeltal 1 krona 95 öre. Således är en förhöjning i detta anslag nödvändig, derest flottans personal skall kunna hållas i tjenstdugligt skick. Utskottet har såsom motiv för sitt förslag anført följande argument: "då förslag till nya grunder för ordnande af flottans personal nu föreligger, har det synts Utskottet icke kunna anses nödigt, att flottans öfningar skulle för den närmaste framtiden erhålla större omfattning än som af det nuvarande anslaget medgifves". Det är sant, mine Herrar, att ett sådant förslag föreligger, men det torde också vara temligen gifvet, att, om detta förslag skulle vinna Riksdagens godkännande, likväl den personal, som då är afsedd att öfvas, med undantag af båtsmanshållet, är densamma som den personal, hvilken är afsedd att öfvas under nuvarande organisation. Jag tror således icke, att detta motiv är hållbart.

Med afseende å den af Kongl. Maj:t begärda förhöjningen, 20,150 kronor, vill jag erinra, att dessa kostnader med afseende å minöfningar hittills utgått af det extra anslag, som Riksdagen anvisat till minmateriel, och Utskottet hemställer äfven, att dessa öfningar med minor böra tagas af samma anslag under år 1876. Men, mine Herrar, detta anslag är noga beräknadt för helt andra behof, nemligen till försök med minor — icke öfningar med minor — till rörliga torpedos och till minförsvaret vid Karlskrona, och de härtill beräknade summor kunna icke på något sätt minskas. Härtill kommer den omständigheten, att, efter hvad man funnit, de öfningar, som förut räknats bland de så kallade minöfningarne i skärgården, med fördel och mindre kostnad kunna till en del utföras vid stationerna, under det att de praktiska öfningarne med minor böra förläggas till flottans öfriga öfningar. Då så är förhållandet och ändring häri svårigen kan vidtagas, skulle det tvifvelsutän blifva en stor olägenhet, om man nödgades taga penningar från minanslaget till öfningarne, så mycket mera som, der dessa öfningar komme att ske vid stationerna, aflönings- med flera kostnader utgå af öfningsanslaget, under det att vid nu varande förhållanden kostnaden för naturaportionen utgår af anslaget till naturaunderhållet.

Med anledning häraf och under varm önskan, att Kammaren

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.
(Forts.)

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag. måtte i detta fall behjerta behovet, hemställer jag om bifall till Friherre Skogmans vid betänkandet fogade reservation.

(Forts.)

Grefve Posse: Herr Statsrådet och Chefen för Sjöförsvars-departementet har här antydt nödvändigheten af en tillökning i anslaget för flottans öfningar. Stats-Utskottets majoritet har verkligen hyst den uppfattning, att en sådan tillökning effektivt är gjord, ehuru visserligen i mindre utsträckning än Herr Statsrådet önskar, det medgifves villigt. Det har visat sig under årens lopp, att af anslaget till flottans öfningar den del, som är afsedd till naturaportion för underbefäl och manskap, har varit mest betungad. Anslaget har i denna del alltid öfverskridit det belopp, som för ändamålet varit afsedt och nu blifvit öfverfördt till förslagsanslaget. Det är nu gifvet, att, när anslaget blifvit befriadt från denna tunga, det lemnar större tillgång för öfriga utgifter än förut. Derföre ansåg majoriteten i Stats-Utskottet, att anslaget effektivt blifvit ökad, och då samma majoritet hade bidragit till det tillstyrkande, som sedermera också blifvit Kammarrens beslut, att öfningsanslaget för arméen icke skulle ökas, så var det i full konsekvens, att äfven här vägra ytterligare förhöjning.

På dessa skäl får jag yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Adlersparre: Den förhöjning i öfningsanslaget, som Kongl. Maj:t begärt, är enligt mitt förmenande, högeligen af behovet påkallad. Hvad Utskottet anfört för afslag kan icke, så vidt jag förstår, uppväga de skäl, som tala för bifall. Lika med reservanten, Friherre Skogman, anser äfven jag, att det förslag till nya grunder för ordnande af flottans personal, som Kongl. Maj:t till innevarande Riksdag aflemnade — ett ännu icke af Riksdagen antaget förslag — icke i ringaste mån skall kunna inverka på behovet eller förminska nödvändigheten utaf öfningar för flottans personal. Om någon skulle kunna föreställa sig — hvilket ket jag dock icke har anledning tro — att anslaget kunde begränsas till flottans befäl och den fasta matroscorpsen, samt att båtsmännen, hvilka vid den nya organisationen ej mer skulle finnas, ej behöfde till öfning uppfordras, hvarigenom anslaget skulle blifva tillräckligt, så ber jag blott få påminna, att fartygen ej kunna bemannas blott med befäl och en handfull matrosar. Jemförelsen med arméen är för öfrigt icke riktigt hållbar. Öfning är onekligen af mycket vigt för arméens befäl och gemenskap, men i fråga om yrkesbildningens alla fordringar måste öfningarne anses af en större behöflighet för flottans personal än för arméens. Man bör nemligen ihågkomma, att här är det icke endast fråga om vapenföring och det rent militäriska i yrket, utan äfven om sjömanskap, d. v. s. vana och säkerhet på sjön, praktisk navigation och förmåga att bekämpa sjö och väder — allt värdefulla egenskaper, hvilka, en gång förlorade, erfordra årtionden för att åter förvärfvas. Dessutom är örlogsfartyget en dyrbar materiel som endast bör lemnas i skickliga händer. Öfningarne böra äfven från denna synpunkt sedt fortgå orubbade och oförändrade. Detta anslag är,

efter min tanke, mer än något annat i de skattdragandes eget intresse, enär öfningarne bero af anslaget, skickligheten af öfningarne, och den dyrbara materielens säkerhet af skickligheten. Helst skulle jag hafva yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition; men då Första Kammaren bifallit Frih. Skogmans reservation, så inskränker jag mig att yrka bifall till densamma, och anhåller hos herr Talmannen vördsamt om proposition på detta mitt yrkande.

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.
(Forts.)

Herr Gjerling: Jag är i viss mån förekommen af den siste ärade talaren, men anhåller dock att för egen del få tillägga några få ord i denna fråga.

Om Stats-Utskottets motiv för dess hemställan i nu förevarande punkt skulle godkännas, sådana de i betänkandet äro upptagna, och beslutet på grund deraf fattas i enlighet med Utskottets förslag, så skulle den närmaste följden af ett sådant beslut, förutsatt nemligen, att det blefve ett längre uppskof med det nya härordningsförslaget -- kunna blifva, att man är efter år uppsköte eller nedsatte de öfningar, hvilka onekligen torde vara nödvändiga för upprätthållandet af yrkesskickligheten inom sjövapnet. Det är, enligt min tanke, ingalunda riktigt att gå den väg Stats-Utskottet har valt. Herr ordföranden i Stats-Utskottet har nämnt, att omständigheter verkligen egt rum, som berättigat till ett sådant förfarande. Må vara, att så är förhållandet med det anslag, till hvilket underhållet af manskap och underbefäl om bord skulle öfverflyttas, till följd af anslagets beskaffenhet. Men det finnes äfven andra omständigheter, som fördyra expeditionerna och naturaunderhållet, t. ex., bland andra, utrustningar af fartygen, åtskilliga förhållanden beträffande aflöningen ombord, sådant som under expeditionens lopp af en eller annan anledning behöfver anskaffas, oafsedt provianten, som blifvit ännu dyrare nu än förr. Allt detta sammanlagdt gör, att, åtminstone i min tanke, det af Stats-Utskottet förordade beloppet i det stora hela innebär en nedsättning af anslaget i betraktande af de nu varande prisförhållandena. Om, på sätt jag förut nämnde, uppskof af öfningarne för flottan skulle komma att ega rum, så skulle naturligtvis deraf blifva en följd, att den skicklighet i yrket, som nu onekligen utmärker vårt sjövapens befäl och underbefäl, ingalunda skulle kunna upprätthållas. Jag hemställer till Kammaren, huru vida det kan vara riktigt att endast för en så obetydlig besparings skull som den man skulle göra genom att bifalla Stats-Utskottets förslag, vilja löpa fara för någonting sådant. För min del ber jag få förorda den af Första Kammaren antagna, af Friherre Skogman afgifna reservationen, om bifall till hvilken jag anhåller att Herr Talmannen behagade till Kammaren framställa proposition.

Herr Lindmark: Hvad angår behovvet och nödvändigheten af öfningar för flottan, ber jag, för att ej upprepa hvad som redan i det afseendet blifvit yttradt, få instämma med den näst före-

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.
(Forts.)

gående talaren, under hänvisande derjemte till hvad af mig vid ett föregående tillfälle i fråga om arméens öfningar blifvit sagdt.

Med anledning af den ärade ordförandens i Stats-Utskottet yttrande, att en förhöjning i anslaget till naturaunderhållet faktiskt redan blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt, så är detta icke absolut säkert, utan beroende af omständigheterna; ty om den för närvarande här i Kammaren gängse spådomen, att man snart hade att förutse ett allmänt prisfall, skulle besannas, skulle öfverflyttningen af 162,527 kronor till förslagsanslaget till naturaunderhållet under sådana förhållanden medföra en minskning i exercisanslaget, emedan besparingarne på förstnämnda anslag icke, till följd af detta anslags natur, kunna komma exercisanslaget till godo. Det skälet för Stats-Utskottets förslag kan jag således, för min del, icke tillerkänna någon synnerligen stor betydelse. För att gifva ett begrepp om huru ringa öfning flottans officerare skulle komma att få, om endast det af Stats-Utskottet här tillstyrkta anslaget beviljades, ber jag få hänvisa till en i Kongl. Maj:ts proposition angående grunderna för ordnandet af flottans personal m. m. befintlig tabell, innehållande ett program för flottans öfningar i fredstid. Af denna tabell framgår, att äfven efter den nya organisationen af flottan, och med ett ifrågasatt öfningsanslag af 850,000 kronor, oberäknadt naturaunderhållet, öfningarne dock ej skulle blifva särdeles stora. För närvarande äro de, som bekant, ännu mindre. Ringheten af anslaget för ändamålet orsakar nemligen, att öfningarne ovilkorligen måste styckas i smärre, kortare expeditioner, hvilka naturligtvis icke kunna lemna ett så tillfredsställande resultat, som man skulle haft skäl att vänta, i fall öfnings-tiden hade varit längre. Öfningarne måste därför i stället hos oss bedrivas med största möjliga intensitet. Som ett exempel på kostnadernas storlek, vill jag endast anföra, att fregatten Vanadis beräknas kosta 25,000 kronor, korvetten Balder 20,000, en monitor 12,000 kronor i månaden, naturaunderhållet inberäknadt.

Jag skulle kunna tillägga en annan omständighet, som ej torde vara af så liten vikt vid frågans bedömande, nemligen misstämningen hos flottans befäl, som, vandt vid sjölifvet och älskande detsamma, tvingas att lefva större delen af året i land på stationerna.

En dylik misstämning kan icke annat än verka skadligt på andan inom vapnet, och äfven af detta skäl synes det mig som om Utskottet bort egna Kongl. Maj:ts proposition i föreliggande punkt en välvilligare uppmärksamhet, än som kommit den till del.

Då emellertid den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen i exercisanslaget ej af Första Kammaren blifvit beviljad, får jag yrka på bifall till Friherre Skogmans reservation.

Herr Key: Med anledning af de tvänne ärade representanternas från Stockholm och Carlskrona påstående, att Stats-Utskottets förslag skulle innebära en minskning i flottans nuvarande öfningsanslag, ber jag få erinra, att icke ens reservanten från Första Kammaren, Friherre Skogman, hvars reservation blifvit af Första

Kammaren bifallen, hyst en sådan åsigt. Tvärtom, han erkänner uttryckligen, att Utskottets förslag innebär en förhöjning i det nu varande anslaget, ehuru han anser denna förhöjning otillräcklig, då han i reservationen yttrar: "Utskottets tillstyrkande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit angående öfverflyttning från anslaget till flottans öfningar till naturaunderhållet af det belopp, hvartill matportionen för det sjökommenderade manskapet på senare tider uppgått, innebär ostridigt så till vida en förhöjning, som öfningen af befäl och manskap derigenom, så framt förslaget vinner Riksdagens bifall, göres oberoende af matvaruprisens vaxlingar och således kan i förväg lättare och säkrare till omfånget beräknas och uppgöras".

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.
(Forts.)

Då härtill kommer, såsom här äfven redan påpekats, att medel till öfningar och försök med minor, kunna beredas utaf det af Kongl. Maj:t begärda och af Stats-Utskottet i 24:de punkten tillstyrkta anslaget å 450,000 kronor till minmateriel och "försök med minor", så torde äfven detta belopp i viss mån kunna sägas, åtminstone indirekt, komma öfningsanslaget för flottan till godo. Jag tror för min del att under nuvarande förhållanden, då från alla håll så stora anspråk ställas på anslag, det är klokast att hålla oss vid Stats-Utskottets hemställan, och anhåller således om bifall till detsamma.

Herr Lindmark: Jag tyckes hafva blifvit missförstådd af den nästföregående ärade talaren. Jag yttrade nemligen icke, att Stats-Utskottets förslag innebure någon nedsättning i sjelfva anslaget till flottans öfningar, utan att afskiljandet af anslaget till manskapets och underbefälens naturaunderhåll från anslaget till "exercis af flottans bemanning" skulle medföra en minskning i anslaget till flottans öfningar; förutsatt nemligen att profetian om lifsförnödenheternas fallande i pris sloge in. Det är ju alldeles oförnekligt, att, om så skulle inträffa, om profetian blefve en sanning och en besparing på anslaget uppstode, under det anslaget kvarstode under sin nuvarande rubrik, besparingen skulle kunna användas till exercis af flottans bemanning; skiljes det deremot från det sistnämnda anslaget, kan den möjliga besparingen derå ej för nämnda ändamål disponeras, alldenstund anslaget till manskapets naturaunderhåll är ett förslagsanslag, hvars besparingar ingå till Riksgäldskontoret.

Hvad angår den anvisning på anslaget för minmaterielen, som Utskottet lemnat för anställande af försök med minor, vill jag inkränka mig till den erinran, att jag för min del icke anser det riktigt fördelaktigt för staten eller med en god finansiell hushållning förenligt att lemna en dylik anvisning på ett anslag, hvars ändamål är att bereda tillgång för minmaterielens anskaffande och kompletterande.

Jag fortfar i mitt förra yrkande.

Frih. af Schmidt: Kammarens ledamöter äro säkerligen alla ense derom, att man under freden bör bereda sig på kriget. Om

Ang. förhöjning i flottans öfningsanslag.
(Forts.)

det är af vigt för arméen att under freden göra sig förtrogen med hvarje position till lands, der han bör möta fienden, så är det, efter mitt förmenande, ännu nödvändigare för flottan att under freden göra sig förtrogen med hvarje position uti vår skärgård, för att sålunda kunna förekomma landsättningen af en främmande armé. Inskränka vi allt för mycket det af Kongl. Maj:t för flottans öfning begärda anslaget, så kan flottan icke öfvas så mycket som behöfves för utbildandet af ett dugligt befäl och manskap. Jag får derföre, för min del, yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Friherre Skogmans reservation.

Grefve Björnstjerna: Jag har visserligen ej mycket att tillägga till hvad den siste talaren yttrat; vill endast anmärka att, huru aktningsvärdt bemödandet om en god hushållning med stats medel än må vara, denna hushållning ibland kan öfvergå till misshushållning. Jag hemställer, huruvida vi nu icke äro på väg att begä ett sådant misstag. Flottans materiel är ytterst dyrbar — det veta vi alla — kan det väl då vara skäl att ställa så till, att de, hvilka skola sköta denna materiel, blifva otillräckligt öfvade, och sjövapnet derigenom utsättas för olyckor, som lätt kunna uppsluka tio gånger det belopp, vi här för tillfället roa oss med att afpruta. Jag betvivlar verkligen, att något annat land skulle tillvägagå på sådant sätt. Må man spara, om man nödvändigt så vill, på kostbara fartyg; må vi för dessa fartyg antaga den konstruktion, som kan anses lämplig; men må vi icke neka nödigt anslag för öfning åt befäl och manskap; ty säkert är, att följden deraf skulle blifva mer än sorglig. Jag tror, att ur vår egen historia skulle kunna framdragas märkvärdiga och slående bevis härpå. Jag slutar så som jag började: låtom oss icke hushålla så, att vi derigenom göra oss skyldiga till verklig misshushållning! Jag yrkar bifall till Friherre Skogmans vid denna punkt afgifna reservation.

Herr Jöns Pehrsson: Vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln hörde vi Herr Krigsministern yttra, att vid nästan alla regementen stora vakanser uppstått, och att regementen till och med funnos, der halfva antalet af manskapet fattades. Jag vet visserligen icke, huruvida förhållandet är enahanda vid sjöförsvaret; men det är dock troligt, att äfven der åtskilliga vakanser förekomma, och att besparingar i följd deraf under denna hufvudtitel uppstått. Då vi nu veta, att Kongl. Maj:t har rättighet att efter behag använda de besparingar, som på anslagen under hufvudtitelne uppkomma, så ligger väl äfven i den omständigheten ett skäl för Kammaren att i denna fråga icke frångå Stats-Utskottets förslag. Det är icke längesedan man fick erfara att af besparingarne å femte hufvudtiteln blifvit, Riksdagen oåtspord, för en rund summa bygd ett vackert hus för sjökarteverkets räkning. Detta har man låtit passera oanmärkt. Men häraf synes, att regeringen vid vissa tillfällen och då hon vill icke saknar medel. På samma sätt föreställer jag mig, att äfven nu vissa besparingar måste finnas eller

åtminstone att sådana för framtiden böra uppkomma på femte hufvudtiteln och huru dessa af regeringen komma att användas är en fråga, som framtiden kommer att besvara.

Jag tror derföre, att vi med godt samvete kunna bifalla Utskottets förslag och yrkar alltså bifall till detsamma.

Herr Nils Petersson: Ehuru jag är ganska obevandrad i sjöförvarsfrågan i dess helhet, föranledes jag dock att med ett par ord bemöta Herr Lindmark, som nyss talat om en sak, som äfven jag tilltror mig kunna bedöma. Han sade nemligen, i fall jag fattade honom rätt, att om, såsom antagligt är, varuprisen i allmänhet fortfarande komma att falla, så blefve såsom följd deraf ett förhöjande af anslaget till naturaportion för befäl och manskap ännu mer behöfligt. Detta hans resonnement kan jag icke begripa, ty mig synes tvärtom vara klart och tydligt, att, när varuprisen i allmänhet sjunka, detta snarare borde åberopas som skäl för att minska, men ingalunda att höja för handen varande anslagsbelopp.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gåfvos propositioner, i enlighet med de meningar som förekommit, så väl på bifall till Utskottets hemställan som jemväl på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, det förslag måtte bifallas, som Friherre Skogman i sin reservation framställt; och fann Herr Talmannen den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes; hvadan en omröstningsproposition af följande lydelse nu blef uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 14:de punkten af dess utlåtande N:o 7, röstar.

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, har Kammarern i stället antagit det förslag, som innefattas uti Friherre Skogmans mot denna punkt afgifna, vid Utskottets utlåtande fogade reservation.

Omröstningen försiggick och visade 86 ja mot 52 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

15:de—19:de punkterna.

Blefvo ock, hvar efter annan, bifallna.

20:de punkten.

Utskottet hade hemställt: att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anslag till uppförande af ny byggnad för sjökrigsskolan icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Om anslag till
ny byggnad för
Sjökrigsskolan.

Om anslag till
ny byggnad för
Sjökrigsskolan.
(Forts.)

Ordet begärdes af:

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter, som yttrade: Det är icke för att vid denna punkt göra någon särskild hemställan som jag begärt ordet. Min afsigt är endast att söka utreda, i hvad mån det sätt, som Utskottet i sin motivering antydt såsom skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition, kan antagas leda till det mål, som med det begärda anslaget afsetts. Utskottet har icke ifrågasatt, att en utvidgning af sjökrigsskolan icke vore af behovet påkallad. Denna utvidgning måste ovilkorligen träda i verket år 1878, och det skulle således vara vid denna tidpunkt den större lokalen behöfdes. Men Utskottet har satt i fråga, om icke denna större lokal skulle kunna fortfarande förhyras. Det kan väl icke vara Utskottets allvar samma mening att för en skola, afsedd för så viktigt ändamål, en skola, som häfdat sin plats så väl som denna, man skulle gå omkring och söka tak öfver hufvudet. Jag tror, att icke blott ur det allmännas utan äfven ur ekonomisk synpunkt det är af vikt, att skolan eger sin egen lokal. Jag anser detta vara viktigt ur det allmännas synpunkt derföre, att allmänheten vill se, att denna skola har stabilitet och kan verka fortfarande i samma riktning, som den hittills med så mycken framgång beträdd, i ekonomiskt hänseende åter derföre att, enligt min öfvertygelse, en förhyrd skulle kosta ofantligt mycket mera än räntan på det kapital, som erfordras för den nya byggnadens uppförande. Jag har ansett mig böra erinra härom utan att dock vilja göra någon särskild hemställan.

Grefve Posse: Det har kanske varit obehöfligt för Stats-Utskottet att här inlåta sig på något förslag i afseende å framtida behof för denna skola att skaffa sig större utrymme, ty det synes af statsrådsprotokollet, att den redan är försedd med tillräckligt utrymme till år 1879, och frågan, huru derefter skall ordnas, har i det hela synts Stats-Utskottet för tidigt väckt. Man kan ju tänka sig, att Riksdagen framdeles finner, att ett nytt hus bör uppföras, och då beviljas medel dertill.

Då något yrkande icke blifvit gjordt, har jag icke något att tillägga.

Herr Gjerling: Då för några år tillbaka sjökrigsskolan, på grund af högst fordrande och talande skäl, upphörde att vara förlagd vid Carlberg, och förenad med landtkrigsskolan, var det utan tvifvel ganska klokt att söka för tillfället bereda skolan plats endast i en förhyrd lokal. Omständigheterna hafva emellertid sedan den tiden betydligt förändrats. Lärjungarnes antal har stigit betydligt. Det har derjemte blifvit nödvändigt att, i högre mån må hända än påräknadt varit, öka det antal elever, hvilket ursprungligen varit afsedt att inrymmas i detta läroverk, enär skolan vunnit ett så allmänt förtroende, att många ynglingar, som icke med bestämdhet haft för afsigt att utbilda sig för sjö-

krigsyrket, ändock der sökt undervisning och uppfostran. Tack Om anslag till vare den vackra organisation denna skola egt och eger, har också ny byggnad för förtroendet till densamma varit fullt berättigadt. Då nu Kongl. Sjökrigsskolan. Maj:t inkommit till Riksdagen med proposition om anslag till en ny byggnad för detta läroverk, finner jag både förslaget vara i hög grad valbetänt och tidpunkten för dess framläggande riktig. (Forts.)

Det är väl sant, hvad Stats-Utskottets ärade ordförande yttrat, att Riksdagen en annan gång kan bevilja det anslag, som nu synes komma att nekas, men ett dröjsmål är dock, enligt min öfvertygelse, ej rätt lämpligt, ty jag är viss derom, att uppförandet af en byggnad af en sådan beskaffenhet som denna icke bör alltför mycket påskyndas, innan inflyttningen i läroverks huset skall ske. Vi veta, hvilka olägenheter en tidig inflyttning i nybyggda stenhus i allmänhet innebär, något som visat sig i många olika fall, och att här nödvändiggöra en sådan, skulle vara särskildt olämpligt. Det har därför synts mig högeligen önskligt om Riksdagen nu velat bevilja det begärda anslaget, helst summan för nästa år uppgår till det obetydliga beloppet af 30,000 kronor. Om man för öfrigt jemför å ena sidan totalkostnaden för denna byggnad, sådan den blifvit beräknad i Kongl. Maj:ts proposition, och å andra sidan den afgäld, som antagligen måste erläggas för en förhyrd lokal, så finner man, att räntan på hela byggnadskapitalet efter 5 procent motsvarar en årsutgift af 8 å 9,000 kronor. Jag hemställer, huru vida vid sådant förhållande det må vara uträkning att hyra en lokal. För min del är jag öfvertygad, att någon passande lokal icke kan erhållas för denna summa, och denna min öfvertygelse grundar jag på den kännetecken jag eger om dyrheten af enskilda våningar här i hufvudstaden. Jag anser det därför högst angeläget för denna skolas lugna och säkra utveckling så väl som ock för staten ekonomiskt fördelaktigt att med det snaraste bygga ett lämpligt hus hellre än att genom hyra söka anskaffa nödig lokal åt skolan. Inom läroverket hafva dessutom, genom den från början icke beräknade tillökningen af lärjungarnes antal, förekommit sådana förhållanden, som tvungit skolan att afvika ifrån en vid dess tillkomst antagen grundsats, som varit mycket fördelaktig, om den kunnat genomföras, den nemligen att inom skolans område inrymma bostäder åt elever af de högre klasserna och vissa af kadettofficerarne. Det närvarande tränga utrymmet har emellertid omöjliggjort tillämpningen af denna plan. Jag anser därför en ny byggnad för skolans räkning vara nödvändig, och om, såsom jag befarar, det begärda anslaget nu afslås, är jag, för min del förvissad, att Kongl. Maj:t icke kan underlåta att vid nästa riksdag göra förnyad framställning i ämnet. Jag hoppas då bättre framgång och vill nu icke göra något yrkande om bifall, som jag inser vara alldeles fruktlöst.

Herr Alb. Staaff: Jag ber att få hufvudsakligen instämma uti hvad Herr Gjerling yttrat. Jag kan icke finna mig öfvertygad

Om anslag till
ny byggnad för
Sjökrigsskolan.
(Forts.)

af de skäl som Stats-Utskottets ordförande framlagt. Jag är deremot öfvertygad, att Utskottet har begått ett misstag. Det säges uttryckligen i den Kongl. propositionen, att sjökrigsskolan snart måste utvidgas samt att den nu varande lokalen är allt för trång, och vidare inhemtas af densamma, att för den lokal, skolan nu begagnar, redan år 1879 kontraktet med den nu varande egaren upphör. Nu säges här, att vi ännu hafva god tid, men, om ett nytt hus skall byggas och hinna blifva färdigt och inredt, så är det just skäl att "i god tid" tänka derpå.

Hvad särskildt beträffar förslaget att fortfarande förhyra en lokal för skolans inrymmande, tror jag, att Stats-Utskottet tillstyrkt någonting, som i sjelfva verket blir i längden mycket dyrare. Hyrorerna äro i denna stad särdeles dyra i allmänhet, men i synnerhet då fråga är om stora lokaler och särskildt skollokaler, för hvilka plats till hvad pris som helst måste anskaffas. Det är icke så många år sedan jag sjelf hade befattning med en enskild skola, och jag kan derföre af erfarenhet intyga, hvilka oerhörda prisstegringar ega rum, då fråga är om lokal för en skola.

Uti Herr Staaffs yttrande förenade sig Herr *G. C. Mæchel*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

21:sta punkten.

Blef afvenledes bifallen.

Om anslag för
artilleri-
materiel.

22:dra punkten.

I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande för år 1876 af ett extra anslag å 1,000,000 kronor för fortsatt anskaffning af artillerimateriel, hade Utskottet, hvilket det synts ej kunna vara oundgängligen nödigt att denna anskaffning bedrefves i den omfattning, Kongl. Maj:t afsett, uti nu förevarande punkt hemställt:

att Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att ett extra anslag af 500,000 kronor blefve för år 1876 till nämnda ändamål anvisadt.

I denna fråga anförde:

Chefen för Kongl. Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Friherre von Otter: Som Herrarne behagade erinra sig, finnes i statsrådsprotokollet till Kongl. Maj:ts proposition till förra Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof en vidlyftig utredning om det behof af kanoner och projektiler, som för sjöförsvaret

svaret erfordras under den närmaste tiden. Detta behof i pen- *Om anslag för*
ningar uppgick för kanoner till omkring 2 millioner och för *artilleri-*
projektiler till omkring 7½ millioner. Med anledning af Riks- *materiel.*
dagens under förlidet är lemnade anslag, har under detta år be- *(Forts.)*
ställt ett betydligt antal kanoner, på sätt äfven inhemtas af
Utskottets föreliggande betänkande, och för att dessa kanoner
skola uppfylla sitt ändamål, måste till dem finnas nödigt antal
projektiler. Nu är förhållandet, att, enligt hvad från våra pro-
jektilverkstäder blifvit upplyst, tillverkningen under ett år icke
gerna kan uppdrifvas högre än till ett värde af omkring 1,100,000
kronor. Till följd häraf och då det torde vara temligen tydligt,
att det befintliga behofvet inom en icke alltför afägsen framtid
måste fyllas, har Kongl. Maj:t vid denna riksdag gjort fram-
ställning derom, att till nämnda ändamål nu måtte anvisas en
summa af 1,000,000 kronor. Om tillverkningen af projektiler i
brist af nödigt anslag måste afbrytas, är det icke allenast sanno-
likt, att bruken måste antaga anbud från andra länder och att vi
skola få svårt att erhålla vårt behof af projektiler fylldt, utan
äfven antagligt, att priserna i sådant fall skulle blifva högre än
dem, för hvilka egarne af de inhemska projektilverkningen
erbjudit sig att bestrida tillverkningen. Jag vill upplysa Kammaren der-
om, att, på grund af Kongl. Maj:ts framställning till förra Riks-
dagen, underhandlingar blifvit öppnade med bruksegarne om till-
verkning af projektiler och att dessa i uppgjorda kontrakt förklarar
sig villige att lemna projektilerna till relativt billigt pris, derest
Förvaltningen af sjöärendena ville uppgöra dessa kontrakt förlängre
tid. På det att icke någon rubbning må ske i det sätt, hvarpå till
ekonomisk fördel för staten ett erkänt behof skall fyllas, hem-
ställer jag således, att Kammaren måtte bevilja det anslag, som
blifvit af Kongl. Maj:t begärdt.

Grefve Posse: Detta i fråga satta anslag är, såsom synes
af Kongl. Maj:ts proposition, afsedt för anskaffande, bland annat,
af sex stycken 9,24 decimaltums kanoner och då dessa, enligt upp-
gift till Stats-Utskottet, med lavetter kosta 39,000 kronor stycket
eller tillsammans 234,000 kronor, så är återstoden af anslaget
eller 766,000 kronor afsedd för projektiler. Det har tyckts Stats-
Utskottet väl häftigt, att under nuvarande förhållanden och då
någon särskild anledning icke förefinnes till forcerande af pro-
jektilverkningen, denna tillverkning nu skulle företagas i så
stor skala. Äfven om det erkännes, att kanontillverkningen i be-
hofvets stund icke kan så i hast bedrifvas, är detta icke förhål-
landet med projektilerna. Derpå svarar man, att, om kriget ut-
bryter, blir behofvet af projektiler i stället *ofantligt stort*, och att
detta behof derföre icke kan hastigt åstadkommas. Jag har upp-
gift på, huru mycket som behöfves, men det torde icke intressera
Kammaren att höra dessa sifferuppgifter. När Stats-Utskottet nu
tillstyrkt, att ett belopp af 266,000 kronor till anskaffande af pro-
jektiler för nästa år skulle anvisas, så ansågo vi all rättfärdighet

Om anslag för
artilleri-
materiel.
(Forts.)

vara uppfyllt och att det behof, som finnes af projektiler i lager, borde fyllas något långsammare än Kongl. Maj:t förutsatt. Detta var hvad Utskottet velat uttrycka och då jag icke tror, att någon våda derigenom skall kunna uppstå, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Det är måhända Kammaren bekant, att det funnits en tid, då man begärde anslag till fästningars byggande utan att tänka på att anskaffa kanoner och kulor till deras bestyckning. När vid sista riksdagen då varande chefen för Sjöförsvars-departementet begärde ett större anslag till anskaffande af kanoner och projektiler, föreföll mig hans förslag till en början djerft; men jag fann på samma gång, att djerfva och öppna främställningar slå an på denna Kammare, och hans begäran besvaredes storsinnadt dermed, att Kammaren anslag en million till anskaffande af artilleri-materiel för flottan och sjöfästningarne. Benägenheten att fullfölja anskaffningen tyckes dock hafva svalnat på ett år, ty när Kongl. Maj:t vid denna riksdag begärde samma belopp, så har Stats-Utskottet nedprutat detsamma till hälften. Emellertid kvarstå de skäl, som Friherre Leijonhufvud vid förra riksdagen anförde, och som jag nu tager mig friheten att här åberopa. De lyda sålunda: "Man kan visserligen icke med något slags tillförlitlighet beräkna, huru mycket artilleri, som vid krigs-utbrott erfordras att bestycka fartyg och sjöfästningar samt försvara våra vidsträckta kuster, men med visshet kan motses, att behovet blir ganska stort och att ropet på goda kanoner kommer att ljuda från alla trakter."

Jag kan icke med någon säkerhet inlåta mig på bedömande af vådan eller icke-vådan af ett fördröjdt anskaffande af i fråga varande projektiler; med den nu varande osäkra politiska ställningen är det bäst att i detta afseende icke uppträda såsom spåman. Hvad jag vet är, att, om man minskar anslaget, så kommer anskaffningen af artilleri-materielen att gå långsammare och blifva utsträckt till flera år.

Jag ber om ursäkt, att jag tillåter mig göra, hvad Stats-Utskottets ärade ordförande underlät, då jag nu går att anförä några siffror rörande denna anskaffning. Enligt det af Kammaren en gång antagna förslag återstår att anskaffa 5,200 projektiler till 9,24 tums kanonerna, 7,701 stycken till 8,08 tums kanonerna, 26,785 stycken till 5,63 tums kanonerna, 72,450 stycken till 4,1 tums kanonerna samt 97,670 stycken till 2,25 tums kanonerna. Dessa siffror äro så ansefliga, att man ju förr dess hellre bör försöka att få behovet fylldt, och utan tvifvel är det välbetänt att göra det, då öfverskott i statskassan finnes.

Jag har så ofta här hört sägas, att, när behovet af ett anslag blifvit fullt klart och tydligt ådagalagdt, denna Kammare icke skall visa sig njugg. Jag vet ock, att den i många fall inlöst detta löfte. Jag hoppas, att detta må ske äfven nu. Jag tror, att Kammaren skulle handla både rätt och klokt, om den

ville godkänna Kongl. Maj:ts proposition i denna del, till hvilken jag, för min del, yrkar bifall.

*Om anslag för
artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: När man ser på Kongl. Maj:ts proposition, hvarigenom detta anslag begärts, så finner man att Förvaltningen af sjöärendena haft blott ett enda skäl att anföra för anslaget tillstyrkande, nemligen, att, om 1,000,000 kronor till detta ändamål användes, skulle de enskilda verkstäderna inom landet, åt hvilka tillverkning af kanoner och projektiler blifvit anförtrodd, kunna få full sysselsättning endast för kronans räkning. Detta är det enda skäl Utskottet haft att anföra; men då man, såsom jag, haft tillfälle att se de stora förråd af sådana saker, som finnes åtminstone vid Stockholms station, så kan man icke tänka sig, att det är nödvändigt, att för hvarje år nedlägga 1,000,000 kronor för detta ändamål. Det kan ju snart hända, att, såsom vi sett det gå med gevärstillverkningen inom landet, vi en vacker dag mötas med det tillkännagifvandet, att den anskaffade materielen är obrukbar, och då äro ju de dertill använda medel bortkastade. Den enda trösten man då kan hafva är den, att penningarne kommit den inhemska industrien till godo, men detta är likväl icke ett tillräckligt talande skäl att frångå det försök, som Stats-Utskottet gjort att åtminstone i någon mån göra en nedsättning i de af Kongl. Maj:t begärda, allt för höga anslagen. Här kommer efteråt en punkt om minförsvarets ordnande, hvilken jemväl bör beaktas.

Jag kan alltså icke annat än för min del yrka bifall till Utskottets förslag; jag förstår visserligen icke saken, men det allmänna omdömet torde ej jäfva den uppfattning man får, då man genomgår flottans förräder, att, om vi blifva anfallne, så tror jag vi blifva underkufvade och besegrade, innan vi hinna att använda alla de kanoner och projektiler, som vi hafva i förråden. Jag tror derföre att, om vi, såsom Stats-Utskottet föreslagit, bevilja en half million, så kan det vara nog.

Herr O. B. Olsson: En talare från stockholmsbänken förundrade sig öfver, att Riksdagens beredvillighet att bevilja anslag till anskaffande af artillerimateriel för flottans behof svalnat sedan förra året, då denna Kammare liksom Riksdagen i sin helhet visade sig frikostig och beviljade 1,000,000 kronor till anskaffande af kanoner och projektiler. Det bör dock icke förundra honom och ännu mindre förundrar det mig, om denna beredvillighet svalnat litet efter de upplysningar vi fått i afseende å våra nya gevär, som kosta flera millioner och det oaktadt redan skola vara, om ej odugliga, likväl sådana, att tvifvel hafva uppstått om deras ändamålsenlighet. På samma sätt kan det ju äfven gå med dessa kanoner och projektiler, om nya modeller uppfinnas; och då jag i allt fall icke kan förstå, att behofvet nu är så stort och en half million dessutom är en ganska vacker summa, så kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Om anslag för
artilleri-
materiel.
(Forts.)

Herr Adlersparre: Äfven jag tillåter mig yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag på Utskottets hemställan. Den ärade ledamoten från Sunnerbo anförde, att Förvaltningen af sjöärendena icke angifvit mer än ett enda skäl, hvarför dessa projektiler och kanoner skulle anskaffas. Om detta argument skall vara ett godt vapen, så har jag ett som är ändå bättre. Stats-Utskottet har icke anført något skäl för nedprutning af Kongl. Maj:ts förslag. Utskottet säger blott: "att det syntes Utskottet ej kunna vara oundgängligen nödvändigt att denna anskaffning bedrifves i den omfattning som Kongl. Maj:t afsett." Här föreligger således icke från Utskottets sida något finansielt hinder utan endast ett sväfvande omdöme, måhända ett militäriskt omdöme. Jag har stor aktning för Stats-Utskottets förmåga att bedöma och uppgöra statsverkets debet och kredit; men då frågan är om militära behof och förhållanden, så tror jag mera på Kongl. Maj:t. Jag hoppas, att jag icke derigenom träder Utskottets ära för nära.

En annan talare har yttrat, att man borde gå försigtigt till väga vid anskaffandet af artillerimateriel, ty annars kan man tillverka så mycket deraf, att den, om nya uppfinningar göras, blir kassabel. Denna olägenhet är oundviklig, och skulle man under dessa tider försöka att undgå densamma, så kan jag icke se något annat sätt derför, än att vägra alla anslag till vapen och ammunition. Men då blifva vi också försvarslösa. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag är hufvudsakligen förekommen af Herr Adlersparre. Jag hade ämnat anføra ungefärligen det samma, som han, till svar på representantens från Skåne yttrande. Jag vill likväl tillägga, att Herr O. B. Olsson måtte hafva gjort sig skyldig till en missuppfattning, när han kunnat påstå, att Krigsministern upplyst oss derom, att våra nu varande gevär vore rent utaf odugliga. Vål hörde jag Statsrådet säga, att det vore bra, om kalibern framdeles kunde göras mindre, men han tillade likväl, att våra nu varande gevär äro fullt goda och användbara. Emellertid blef då, på Stats-Utskottets tillstyrkande, beslutadt att endast anvisa medel till anskaffande af stockar och lås, men inga gevärspipor. Nu vill man icke lemna penningar till kulor åt våra kanoner. Ett förträffligt tillstånd i sanning och särdeles glädjande, åtminstone för vännerna af den eviga freden.

Den ärade representanten från Sunnerbo förklarade, att han icke förstod sig på saken, men att, då han sett högar af kulor liggande vid Stockholms station, intet behof förefanns att anskaffa flera. Der ligga dock endast 1,800 spetskulor, och dessa af olika slag. Rundkulorna åter kunna naturligtvis icke användas för den nya materielen. Det förefaller mig då vara allt skäl att anskaffa kulor, som passa till de kanoner vi skola begagna.

Men Sjöministern har dessutom upplyst, att vi skulle göra en ekonomisk förlust, om vi nekade det i fråga varande anslaget. Kontrakt äro nemligen uppgjorda med åtskilliga verkstäder, en-

ligt hvilka dessa äro förpligtade att lemna kulor till billigare pris, mot det att de få fortsätta med en bestämd tillverkning under vissa år. Beviljas nu icke det begärda anslaget, och den beräknade leveransen således upphör, äro de i fråga varande verkstäderna icke längre bundna af kontrakten, hvaraf följden blir, att de sedermera kunna betinga sig huru höga pris som helst för sin vara, när behovet kräfver, att den *måste* anskaffas. Uti denna omständighet finner jag ett ytterligare skäl att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvarom jag anhåller.

Om anslag för
artilleri-
materiel.
(Forts.)

Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag är så väsendtliggen förekommen af den siste ärade talaren, att jag har blott föga att tillägga. Jag vill endast be att få anföra några siffror, för att visa, det en fortsatt tillverkning af projektiler är af behovet påkallad. Då det tillika redan blifvit upplyst, att det vore i ekonomiskt afseende fördelaktigare, om tillverkningen raskare bedrefves, och då för närvarande penningetillgångar finnas, så tror jag man bör använda tiden.

För de kanoner, som nu äro under tillverkning eller redan finnas levererade färdiga, erfordras utöfver hvad vi redan ega ett projektilantal, som i värde uppgår för 9,24 tums-kanonerna till 902,000 kronor, för 8,08 tums- till 884,000 kronor, för 5,63 tums- till 424,000 kronor och för 4,1 tums- till 180,000 kronor, eller sammanlagdt 2,390,000 kronor. Förrän dessa projektiler äro anskaffade, anser jag, att vi icke böra afstanna med denna tillverkning och då, såsom förut blifvit anfördt, en ekonomisk fördel ligger uti en fortsatt tillverkning, så tror jag, att Andra Kammaren skulle göra rätt uti att bevilja det begärda anslaget.

En annan talare här bakom mig har satt i fråga, huru vida den modell, som vi nu begagna vid vår tillverkning af kanoner, vore verkligt god, eller om icke med dem möjligen skulle kunna inträffa samma förhållande, som med våra gevär. Jag tror icke detta. Det är visserligen sannt, att man till en början hyste en viss misstro till dessa kanoner, och antog, att de icke skulle ega påräknad styrka. De hafva alltid blifvit ansedda för att vara ett utmärkt skjutvapen i hvad angår den stora träffsäkerheten, men man betviflade deras hållfasthet. Jemväl i detta hänseende har man emellertid på senare tider blifvit så fullkomligt öfvertygad om vapnets goda egenskaper, att jag, för min del, icke hyser ringaste tvifvel om dess förträfflighet. Jag bör tillägga, att det visserligen kan hända, att dessa kanoner kunna få en annan reffling, än de nu hafva, men, mine Herrar, detta inverkar icke på kanonmodellen. Jag tror mig derföre, med fullkomlig säkerhet, utan att begå något misstag, kunna säga, att kanonerna äro utmärkta och att antagligen många år torde förflyta, innan vi komma att frånga denna modell.

Herr Jöns Pehrsson: Med anledning af Herr Grefve Björnstjernas yttrande, anser jag mig böra säga ett par ord. Han medgaf, att här vid Stockholms station ligga stora förråd af ku-

Om anslag för
artilleri-
materiel.
(Forts.)

lor, men tillade, att de numera äro odugliga. Om så är, förefaller det mig högst anmärkningsvärdt, att Sjöministern låter dessa kulor ligga qvar och derigenom kommer folk att tro, att vi hafva stora och goda förråd af kulor, då de i verkligheten ej kunna användas till annat än att säljas såsom skrotjern. Härmed må det nu vara huru som helst, men hvad beträffar Sjöministerns sista yttrande, att våra behof skulle blifva tillfyllestgjorda, när vi fått mellan 2 å 3 millioner kulor, tror jag, att detta är ett skäl, som talar för, att vi icke skola bortgifva millioner kronor om året, utan stanna vid $\frac{1}{2}$ million, — helst på 4 år väl ingen fara torde stå för dörren. För öfrigt föreställer jag mig, att de inhemska verkstäder, der tillverkningen sker, kunna användas till vida nyttigare företag, än att tillverka sådant, hvaraf vi icke så snart blifva i behof.

Herr Statsrådet, Friherre von Otter: Det är med anledning af den siste talarens yttrande, som jag ännu en gång begärt ordet. Han har beträffande detta anskaffningsbehof missuppfattat min mening. Hvad jag sade, var, att vi för närvarande icke kunna utan olägenhet afbryta tillverkningen af projektiler, förr än behofvet blifvit fylldt. Och hvad vårt verkliga behof för närvarande är, derför har jag nyss redogjort.

Hvad åter angår de projektiler och kanoner, som nu finnas vid stationerna, och hvarom densamme talaren hade åtskilligt att förmåla, så är det väl klart, att, då man icke har projektiler till de nya kanonerna, måste man gömma de gamla kanonerna med deras projektiler, tills man får bättre. Dessutom är det icke sagdt, att, äfven om detta behof är fylldt, vi böra göra oss af med de gamla kanonerna derföre att vi ej kunna ändra dem; och de torde väl icke heller kunna anses så odugliga, att de borde försäljas såsom jernskrot, enär för våra positioner i skärgården dessa äldre kanoner kunna blifva ganska användbara.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan, som ock på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade Herr Talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan beslut fattats derom, att bifall till Utskottets förslag skulle uppställas såsom ja-proposition, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 22:dra punkten af dess utlåtande N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottet hemställan, för så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i det ämne, hvarom i denna punkt är fråga, bifallit samma framställning oförändrad.“

Vid röstsedlarnes sammanräkning visade sig, att 94 ledamöter röstat ja mot 53 som röstat nej; och hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan.

23:dje punkten.

Bifölls.

I 24:de punkten hade Utskottet föreslagit

att, enligt derom af Kongl. Maj:t gjord nådig framställning, till minmateriel och försök med minor måtte anvisas ett extra anslag af 450,000 kronor att år 1876 utgå.

*Om anslag till
minmateriel.
m. m.*

I anledning af detta förslag yttrade:

Herr Adlersparre: Vid den nu föredragna punkten har jag intet annat yrkande, än att den måtte bifallas. Jag kan dock ej låta den gå förbi utan att nämna att, oaktadt Whiteheads rörliga torpedo utan tvifvel är, eller åtminstone blir ett mycket kraftigt och dugligt vapen, så finnes en annan uppfinning, som minst sagdt, synes blifva lika kraftig, nemligen vår landsman John Ericsons rörliga torpedo. Båda dessa vapen äro ännu i viss mån ofulländade, experimenter med dem fortgå, hvilka framkalla förbättringar, och hvad resultatet slutligen blifva kan ingen förutse. Afven bör jag nämna, att, då Whiteheads torpedo inköptes af åtskillige utländska stater, var John Ericsons uppfinning ännu okänd, ej ens påbörjad. Jag tilltror mig ej att förorda hvarken det ena eller andra systemet; och har med detta mitt yttrande endast afsett att framhålla John Ericsons torpedo till den betydelse, jag anser den förtjena.

Herr Jöns Pehrsson: Det må nu anses förväget, för att icke säga något mera, af en sådan landtkrabba som jag att uppträda i denna fråga, allra helst som jag måste erkänna, att, om jag är på sjön och det blåser aldrig så litet, så ligger jag der. Men det är en punkt i Sjöministerns yttrande till statsrådsprotokollet, i fråga om minmateriel och försök med minor, som jag tror, att Stats-Utskottets Herrar ledamöter icke haft tid taga i närmare betraktande, och det är för att få fästa uppmärksamheten på denna punkt, som jag nu dristat mig begära ordet. Herr Sjöministern säger nemligen der, att hufvudändamålet med dessa försök har varit att utröna lagarne för kruts och dynamits verkan under vattnet, för att på grund deraf kunna bestämma dels de afstånd, på hvilka minor med olika laddningar utöfva verkan på ett bepan-

Om anslag till
minmateriel.
m. m.
(Forts.)

radt fartygs undervattens kropp, dels huru långt från hvarandra undervattensminor böra nedläggas, för att icke den ena vid explosion skall krossa eller fända den andra. Då emellertid dessa försök redan fortgått en längre tid och ännu fortgå, synes, som om man icke vore ense om sättet för tillverkningen af det nya vapnet, om de laddningar som behövas m. m. d., som jag icke haft tillfälle att sätta mig in i. Nu blir det väl samma förbållande beträffande torpedos, som det varit förut då det gällt nya uppfinningar, nemligen att man genast är färdig att bevilja anslag, och det till hvad belopp som helst. Jag vill icke förneka anslag till anställande af försök för utrönande af de bästa minsorterna och bästa sättet för deras användande. Men deremot anser jag det icke vara klokt att bevilja ett så stort anslag som det nu begärda och af Stats-Utskottet tillstyrkta för anskaffande af minor, hvilkas verkan man ännu icke tycks hafva klart för sig och hvilka derföre ju vid närmare pröfning kunna befinnas vara mindre ändamålsenliga.

Svårt är visserligen att bestämma till hvad belopp det för de ifrågavarande undersökningarne äskade anslaget kan nedsättas. Men då jag af statsrådsprotokollet ser, dels att för de gemensamma försökens avslutande erfordras 60,000 kr, hvaraf på Sveriges del komma 20,000 kr, och dels att ett förslag är å bane att i England inköpa 50 torpedos, för hvilka är betingadt ett pris af 360,000 kr — ett belopp som naturligtvis äfven skulle fördelas lika Sverige, Norge och Danmark emellan — så beräknar jag, att för ändamålet behöfves omkring 140,000 kr. Något bestämdt yrkande om nedsättning i det äskade anslaget vill jag emellertid icke framställa, så framt jag ej deri får något understöd. Jag har endast velat påpeka det af mig nu anförda förhållandet, såsom varande förtjent af uppmärksamhet.

Jag vill endast tillägga, att mig veterligen finnes ingen definitiv plan uppgjord för utvecklingen af vårt minförsvar. Visserligen såges en minlinie vara utlagd i Stockholms skärgård. Detta är också allt; för öfrigt tyckes saken befinna sig i temligen outredt skick. Men, såsom sagdt, för närvarande framställer jag ej något positivt yrkande, ehuru jag anser, att man saklöst kunde nedsätta det ifrågavarande anslaget med ett par hundra tusen kronor.

Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag vill försöka undvika att ingå i någon teknisk afhandling om de olika minsystemens lämplighet, men jag vill ändock fästa uppmärksamheten derpå, att den siste ärade talarne synes hafva något litet förblandat rörliga torpedos och fasta minor. Dessa båda slag äro afsedda för helt olika ändamål. De förra äro ämnade att kunna afskickas dels från fartyg dels från strandbatterier; och det är ej mera än 5 à 6 dagar sedan jag från mr Whitehead erhöll bref med underrättelse, att experimenter med torpedos efter hans modell företagits och utfallit så lyckligt, att man kunnat från fartyg, gående med 16 knops fart, afskicka tor-

pedos med till och med öfver 18 knops fart. Vidare experimenter torde derföre icke behöfvas, utan måste det väl nu anses till fullo utredt, att torpedos med denna konstruktion äro fullt dugliga för sina ändamål, då likaledes utröndt blifvit, att flytande föremål, som möta en dylik torpedo, upphöra att flyta, så snart de kommit i beröring med densamma. De fasta minorna deremot äro, såsom benämningen tillkännager, afsedda att förankras i sådana farleder, der man vill förhindra en fiende att framtränga.

Om anslag till
minmateriel.
m. m.
(Forts.)

Hvad den högt aktade och allmänt värderade John Ericsons nyssberörda uppfinning beträffar, så känna vi ju alla och hafva säkerligen med största intresse följt de framsteg, denna hans uppfinning gjort, men den af honom konstruerade torpedo är, så vidt jag har mig bekant, icke — åtminstone ej sådan den nu finnes — afsedd att utsändas från fartyg, alldenstund den måste styras från ett fast föremål och förutsätter således att den kommer att användas från land. Derest man får anledning tro, hvilket ju är högst sannolikt, då John Ericsons namn står bakom, att denna torpedos skall lyckas, och den i så fall kommer att visa sig mera ändamålsenlig och kraftig för det ändamål, hvartill den är afsedd, än den Whiteheadska, så ber jag Herrarne vara öfvertygade att, i händelse jag får något att göra med saken, allt möjligt afseende skall fästas vid vår ärade landsmans uppfinning.

Hvad beträffar de försök med minor, som sent på sommaren nästlidna år under en månad pågingo, så hunno de icke då afslutas, utan äro afsedda att fullbordas först innevarande år. Dessa försök afse, på sätt statsrådsprotokollet närmare utvisar, att finna rätta konstruktionen af fasta minor äfvensom afståndet, såsom Herr Jöns Pehrsson mycket riktigt anmärkte, mellan minorna på de platser, der de skola användas. Men om hans mening härmed var att klandra den utgift, som åtgår för dylika försök, så skulle detta synas mig ganska eget; ty, om man icke gör försöken, riskerar man ju att kasta bort penningar på något, som sedermera kunde komma att visa sig odugligt.

Hvad slutligen angår tillverkningen af den minmateriel, som är afsedd till försvar af inloppen till Stockholm, så väntar den på resultatet af dessa försök, att kunna fullbordas. Deraf måste sjelfva konstruktionen bero och derefter så väl det ena som det andra ställas.

Grefve Posse: Med anledning af Herr Jöns Pehrssons yttrande får jag upplysa honom, att inom Stats-Utskottet gjort sig gällande den uppfattning, att minmaterielen utan tvifvel skall kunna bidra till att minska kostnaden för sjöförsvaret, att det är det billigaste sjöförsvaret vi kunna åstadkomma, och att ingen ledamot af Utskottet dragit i betänkande att hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lindmark: Jag vill i korthet bemöta den missuppfattning, hvartill Herr Jöns Pehrsson gjort sig skyldig, då han sade, att vi befinna oss på experimentens stadium med dessa tor-

*Om anslag till
minmateriel
m. m.
(Forts.)* pedos och att det begärda anslaget till minmateriel och försök med minor vore bra rundligt tilltaget. Härvid är likväl att märka, det Whitehead är uppfinnaren och säljer sin uppfinning till olika regeringar, hvilka hemlighålla densamma. Nu är såsom vilkor för oss, om vi af uppfinningen vilja hafva del, af Whitehead betingad en beställning af 50 torpedos till ett pris af 400 pund sterling stycket, då uppfinnaren jemväl åtager sig att verkställa försöken. Att Whiteheads system vunnit erkännande är temligen säkert, ty i England har tillverkningen sedan tre år fortgått. Jag har således velat fästa uppmärksamheten på, att Whiteheads uppfinning är hans egendom och att i det nu begärda anslaget ligger en försäljning till svenska staten af uppfinningen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef Utskottets hemställan bifallen.

*Om anslag till
krigsfartyg.* 25:te punkten.

Till byggande af krigsfartyg hade Kongl. Maj:t äskat ett extra anslag för år 1876 af 2,000,000 kronor, utaf hvilket anslag, enligt hvad Utskottet inhemtat, ett belopp af 262,000 kronor vore, jemte ännu odisponerade andelen af innevarande års enahanda anslag. afsedt för påbörjande af ett ramfartyg. I anledning af denna nådiga framställning hade Utskottet, under uttalande af den åsigten att befintliga tillgångar icke borde användas till andra än för kustförsvaret afsedda fartyg, uti förevarande punkt gjort den hemställan:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande af medel till fartygsbyggnader måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg, afsedda för kustförsvaret, blefve för år 1876 anvisadt ett extra anslag af 1,700,000 kronor.

Mot detta förslag var inom Utskottet reservation afgifven af Grefve *L. af Ugglas*, hvilken, uppå anförda skäl, yrkat, att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet måtte bifallas.

Sedan punkten nu blifvit hos Kammaren föredragen, begärdes ordet af

Herr Adlersparre, som yttrade: Då jag begärde ordet, var det icke för att yrka någon ändring i denna punkt. Jag vill dock förklara, att, om någon skulle yrka att de 2,000,000 kronor Kongl. Maj:t begärt, till fullo måtte beviljas, jag, för min del, gerna förenar mig derom. Sjöförsvarets verkliga stridsfartyg, hvartill jag icke kan räkna de opansrade öfningsfartygen, äro nu alltför fåtaliga, och då statsverket för närvarande eger tillgångar, hvilket ett annat år måhända icke blir fallet, så tvekar jag ej, att, om någon yrkar det 2,000,000 kronor måtte beviljas till nybyggnad af krigsfartyg i stället för 1,700,000, som Stats-Utskottet tillstyrkt, rösta för den större summan.

Anledningen, hvarför jag begärde ordet var den, att Stats-Utskottet i motiveringen till denna punkt yttrat, det Utskottet icke ville ingå i någon pröfning af de tillämnade krigsfartygens beskaffenhet, utan endast uttala den åsigten, att de befintliga tillgångarne icke böra användas till andra än för kustförsvaret afsedda fartyg. Detta beslut kan jag, för min del, icke annat än gilla, och jag tillstyrker, att äfven Riksdagen iakttager samma hållning och uteslutande till Kongl. Maj:t öfverlemnar att bestämma de blifvande fartygens beskaffenhet, samt, i och med det-samma, ansvaret för anslagens ändamålsenliga användande.

Ehuru jag således tillstyrker Riksdagens majoritet att icke ingå i några andra bestämmelser, än att fartygen böra afses för kustförsvaret, så anser jag dock mig såsom fackman böra så till vida intaga en annan ståndpunkt, att jag vill i *protokollet* vörd-samt nedlägga några ord. Detta med anledning af en upplysning, som Stats-Utskottet i sitt betänkande meddelar, men hvarom icke något nämnts i Kongl. Maj:ts proposition. Utskottet säger sig nemligen hafva "inhemtat", att ifrågavarande 1,700,000 kronor skulle användas på ungefärligen följande sätt:

	kronor	120,000: —
3 obepansrade kanonbåtar à 330,000	"	990,000: —
ändring å f. d. roddkanonslupar	"	24,000: —
1 minfartyg	"	400,000: —
1 ångkranpråm för minors upptagning och ut-läggning	"	64,000: —
4 minbåtar med apteringar à 35,000	"	140,000: —
	kronor	1,738,000: —

Då, som sagdt, detta nybyggnadsprogram icke finnes omnämndt i Kongl. Maj:ts proposition eller i någon dess bilagor, så bör det icke heller tilldelas större vikt än det förtjenar. Det har dock blifvit uttaladt, och då detta skett uti ett betänkande, som här föreligger till pröfning, så anser jag mig nödsakad att med några ord vidröra detsamma. Fackmannens tystnad i riksförsamlingen skulle eljest kunna tydas såsom ett gillande, och derjemte med-föra ett moraliskt ansvar, som jag, för min del, icke vill ikläda mig.

Obetingadt medger jag, att i dessa tider då sjökrigsmaterielen, genom vetenskapliga forskningar och rön, nästan oafbrutet ut-vecklas, det är särdeles svårt för styrelsen i ett jemförelsevis fat-tigt land att bestämma, hvilka slags fartyg som böra byggas. Och då icke något fartyg kan ega alla goda egenskaper, så är det icke heller möjligt att uppgöra ett byggnadsprogram, emot hvilket anmärkningar icke kunna framkastas. Rättvisan fordrar detta erkännande. Men å andra sidan finnes i tidsförhållandena fordringar, hvilka intet land, som bygger krigsfartyg, ostraffadt kan förbise. Jag är också fullt öfvertygad, att den nuvarande Chefen för Sjöförsvars-departementet noga skall pröfva och öfver-väga, innan han *definitivt* beslutar sig för någon nybyggnad. Der-om hyser jag icke det ringaste tvifvel. Men då jag i denna vig-tiga fråga vill intaga en klar och tydlig ställning, så måste jag i

Om anslag till krigsfartyg. (Forts.) protokollet hafva antecknat att det nybyggnadsprogram, som här är meddeladt, kan jag, för min del, icke lemna ett odeladt bifall.

Mina anmärkningar gälla hufvudsakligen de i programmet upptagna 3:ne opansrade kanonbåtarna, hvilka tillsammans skulle kosta nära en million kronor, äfvensom att 24,000 kronor nedläggas på den gamla roddkanonslupen, samt att för hela summan, 1,738,000 kronor, icke skulle erhållas en enda pansarskyddad kanon.

Så länge våra grannar bygga krigsfartyg med pansarskydd för folk och artilleri, måste äfven vi, för att vara beredda till strid emot dylika fartyg, göra detsamma. Vi kunna icke begära att vårt folk, obetäckt och blottadt för det refflade artilleriets träffsäkerhet, skall uthärda striden mot en fiende, som skyddar sitt folk och sina kanoner med nutidens tjocka pansarsida. Det är visserligen sannt, att, ehuru pansaret numera göres fjortontum och derutöfver — våra små pansarbåtar hafva sexton tum pansar framför kanonen — så kan det dock genomskjutas af det refflade artilleriet; men dertill fordras flera skott på samma ställe, vinkelräta skott, och framför allt ett kort afstånd. Men innan den opansrade kanonbåten hunnit komma så nära, att den kan skada fiendens pansrade sida, är den af det refflade artilleriets grofva projektiler krossad, ja, kanske af kartescher bortsopad. Nog kunna dessa opansrade kanonbåtar göras till bättre sjöfartyg än den pansrade kanonbåten, och följaktligen komma fram då den senare icke kan hålla sjön; men hvartill gagnar detta, om man vid framkomsten icke vågar tillräckligt nära nalkas den pansarkladda fienden. När en fästning belägras och bresch skall skjutas på dess murar, icke ställes belägringsartilleriet öppet och blottadt på flacka fältet, det framföres i löpgrafvar och uppstalles bakom jordvallar, ty eljest skulle det icke kunna uthärda eller mäta sig med fästningens kasematerade artilleri. De militära och psykologiska skäl, som här göra sig gällande, äro af lika mycken vikt, när man skall inlåta sig i strid mot pansarfartyg.

Jag tillåter mig nu öfvergå till en annan del af Utskottets betänkande. Utskottet har icke tillstyrkt byggandet af ett så kalladt ramfartyg efter samma modell som det engelska ramfartyget Hotspur. Härfor kommer Utskottet utan tvifvel att från mer än ett håll höra klander. För min del vill jag icke dölja, att äfven i denna punkt är jag på Utskottets sida. Jag är det af flera skäl.

För hvar och en bör det vara tydligt och klart, att, om vi skola bygga fartyg för strid ute på öppna sjön, är det icke nog med ett fartyg, utan vi måste fortsätta att bygga, så vidt krafterna medgifva, till dess vi erhållit åtminstone en liten eskader. Ett ensamt fartyg kan icke på öppna sjön söka strid mot ett öfverlägset antal lika kraftiga fartyg. Men dessa stora pansarfartyg kosta millioner, många millioner, och fordra andra millioner till örlogsvärfvens utvidgning. Ooh ännu är icke vårt landt försvar ordnad, ännu veta vi icke hvad det kommer att kosta. Visserligen har det inom denna Kammare hörts en och annan stänkroäst som förklarar, att flottan bör vara Sveriges hufvudvapen och att

arméen är af underordnad vigt. Äfven utanför Riksdagen hör man ett dylikt tal. För min del kan jag icke instämma deri. Så mycket jag älskar sjövapnet, synes mig dock klokheten bjuda, att, innan landförsvaret är ordnadt och innan vi veta hvad det kommer att kosta, bör sjöförsvarets utveckling begränsas till sådana fartyg, som äro afsedda för positionsförsvaret och för ett omedelbart understöd åt arméen, samt till tidsenliga öfningsfartyg för sjömanskapets vidmakthållande. Mina skäl härför äro, att skulle vi nu splittra våra krafter åt tvenne håll, så är fara värdt att det blefve uselhet af dem båda, ett vanmäktigt försvar både till lands och sjös.

Om anslag till
krigsfartyg.
(Forts.)

Jag har äfven ett annat skäl hvarför jag icke kan tillstyrka byggandet af ett ramfartyg sådant som *Hotspur*. *Hotspur* är redan en föråldrad typ. Detta fartyg är ett barn af 1868. Det gör endast *elfva* mils fart, har ett *fast* torn och deri blott *en* kanon, och denna skyddad af endast *åtta* tums pansar. Ett så svagt fartyg är numera icke värdt hvad det kostar. Engelska marinen eger ett annat ramfartyg som heter *Rupert*. Detta fartyg vore, enligt mitt förmenande, en för oss mera tillfredsställande modell, i fall vi nu skulle beträda den stora vägen och bygga fartyg för strider ute på öppna sjön. *Rupert* kostar visserligen nära en och en half million kronor mer än *Hotspur*, således icke fullt fem millioner kronor, men det är också ett vida mer tidsenligt och betydligt kraftigare fartyg. Det har 700 indikerade hästkrafter mer än *Hotspur*, gör öfver tretton mils fart, förer tvenne kanoner uti ett rörligt torn, och har i tornväggen fjorton tum pansar. Att det drar tre fot mera vatten, är fjorton fot längre och tre fot bredare måste betyda mindre, då det gäller fartyg afsedda för strid ute på öppna sjön.

Slutligen vill jag blott tillägga, att så utvecklas och vexlar sjökrigsmaterielens värde, att ramfartyget icke mera är ett så oemotståndligt vapen, som man för några år sedan förestälde sig. Det är minförsvaret som åstadkommit denna förändring. Nu kan hvarje fartyg, äfven det minsta, allt efter lokal och omständigheter, så omgjorda sig dels med *Harvey's* flytande minor, dels med stångminor, att ramfartyget — serdeles när det ej kan göra mer än *elfva* mils fart — må skatta sig lyckligt om det, i stället för att *söka* en sammanstötning, kan *undvika* densamma.

Chefen för Kongl. Sjöförsvars-Departementet Herr Statsrådet Friherre von Otter: Jag tog för alldeles gifvet att, då denna punkt af Stats-Utskottets betänkande här skulle förekomma till behandling, viktiga intressen skulle dervid sammanföras, i thy att det icke kunde fela, att man icke skulle komma in på det område, hvilket med afseende på utvecklingen af vår sjökrigsmateriel bör vara det bestämmande. Då jag, för min del, hyser den öfvertygelsen, att det är aldeles nödvändigt, att en klar och tydlig och redig uppfattning, en bestämdt uttalad öfverensstämmelse i åsichter mellan regeringen och representationen i detta hänseende förefinnes för att man skall kunna fortsätta den rätta vägen, så tror jag ock,

Om anslag för krigsfartyg. (Forts.) att det är särdeles nyttigt, att vid detta tillfälle frågan om beskaffenheten af vår sjökrigsmateriel här kommer att något vidröras, äfven om jag, i likhet med den näst föregående talaren, är af den mening, att Riksdagen i allmänhet icke bör ingå uti bedömandet af den lämpligaste fartygskonstruktionen. Fartygens konstruktion, mine Herrar, måste vara beroende af det ändamål, för hvilket de äro afsedda, och det är således om denna sak, om detta ändamål, Regeringen och Riksdagen alldeles oefftergifligen måste vara ense, innan man skrider till fartygens byggande. Då jag nu anhåller att få uttala min åsigt i denna fråga, så sker detta således derföre att jag önskar, att Kammaren åtminstone skall komma att få en klar och tydlig uppfattning om min ståndpunkt i denna fråga.

Sjöförsvaret har en tvåfaldig betydelse i fråga om vårt lands försvar, en direkt och en indirekt. Den direkta betydelsen ligger uti den skada sjövapnet kan tillfoga den krigsstyrka, emot hvilken det skall operera; den indirekta betydelsen åter ligger deruti, att tillvaron af detta försvar måste försätta en fiende, som har för afsigt att inkräkta den svenska jorden, i en helt annan ställning än den, i hvilken han befunne sig, derest Sverige icke hade något sådant försvar. Hade Sverige icke något sjöförsvaret, så är det nemligen alldeles tydligt, att några fiendliga fartyg när som helst skulle kunna till våra kuster öfverföra en tillräcklig styrka för att på någon strategisk punkt uppföra ett bålverk, inom hvilket en så stark truppstyrka obehindradt skulle kunna samlas, att den derifrån hvilket ögonblick som helst kunde inkräkta landet. Eger Sverige deremot ett sjöförsvaret, så kan någonting dylikt icke inträffa. Den fiende, som då vill underlägga sig landet, måste landstiga med en så stor truppstyrka, att han genast, sedan han landsatt den, kan gripa till offensiven emot vår armé.

Sveriges sjöförsvaret skall sålunda, enligt min^s åsigt, så länge det finnes, hafva till sin uppgift *icke* att uppträda i öppna sjön, för att der genom en strid söka tillintetgöra den flotta våra mäktiga grannar kunna sända emot oss; derhän kan Sverige aldrig någonsin sträfvä, icke heller att söka förhindra en fiende, väl utrustad med krigsfartyg, och medförande en mindre truppstyrka, från landstigning. Den fiende vi på öppna hafvet skulle möta, skulle nemligen, der, under dessa förhållanden, vara oss allt för stark; under det att till lands, om vi hafva våra viktigare strategiska punkter besatta, vi alltid kunna samla en styrka, tillräcklig att kasta honom i sjön, innan han hunne erhålla förstärkningar. Men, mine Herrar, en fiende, som kommer för att på allvar anfalla oss i vårt eget land, han har, äfven om han kommer med en konvoj-flotta, tre å fyra gånger vår öfverlägsen, sin Achilles-häl och denna är hans transport flotta, förmedelst hvilken han skall hit öfverföra en truppstyrka, tillräckligt stark för att genast kunna gripa till offensiven. Sjöförsvaret skall då, om denna styrka lyckas landstiga, oroa och försvåra fiendens kommunikationer med eget land, samt genom operationer i våra inlandsfarvatten understödja vår egen och motverka den fiendliga härens framträngande och i hvad fall som helst alltid söka för-

svåra om icke förhindra landsättandet af den fientliga hären. Der har vårt sjöförsvaret att fylla ett ändamål, och, mine Herrar, hade icke Sveriges sjöförsvaret *detta* ändamål, så måste jag, för min del, bekänna, att för detsamma finnes *intet* ändamål. Ty ingen lär väl tro, att vi, ensamt för att kunna utestänga en fientlig flotta från någon af våra vigtigaste hamnar t. ex. Stockholm, skulle behöfva ett sjöförsvaret. Ingen kan väl inbilla sig, att, om en nation, som vill anfalla oss, vet, att vi någonstädes inom dessa skärgårdar eller inlopp hafva särskilda försvarsanstalter, han icke då, om han finner det tvifvel vara underkastadt huruvida han der skall lyckas i sitt anfall, när han har hela den öfriga kusten öppen för sig, väljer en annan anfallspunkt. Således, om vi skola bygga vårt sjöförsvaret endast på försvaret af någon af våra vigtigare hamnar, t. ex., såsom nyss nämndes, hufvudstadens, eller skärgården utanför densamma, och ej med detsamma åsyfta något annat och mera, låtom oss då lika gerna kasta hela sjöförsvaret öfver bord, låtom oss då inskränka oss till att lägga ut våra minlinier i sådana positioner, från hvilka de bäst kunna bidraga till fiendens utestängande och der de kunna för minsta kostnaden försvaras. Är åter igen denna åsigt oriktig, och den riktig, att vi skola söka värna hela vår kust, då kommer jag till frågans andra stadium; och det är: huru beskaffad skall vår sjökrigsmateriel vara för att kunna, såsom jag antydde, bidraga till landets värnande? Det är i detta afseende för mig alldeles klart, att sådan materiel icke bör sökas, som icke hänger tillsammans, som icke tillsammans utgör någonting helt. Det måste finnas skydd för och kraft hos dem, som skola gå i spetsen för anfallet, för dem, som skola göra breschen, fart och anfallskraft hos dem, som komma efter dessa; men skulle vi söka alla dessa egenskaper hos ett och samma fartyg, så skulle sökandet vara utan gagn, ty sådana fartyg blefve oss för dyra; men genom att fördela egenskaperna på flera fartyg tror jag, att vi kunna åstadkomma, hvad som erfordras för att uppfylla det ändamål, jag här påpekat.

Här har blifvit yttradt, att Hotspur icke skulle vara någon lämplig modell för pansarfartyg af det slag, som vi behöfva. Det är mycket sannt, att Hotspur är konstruerad 1868. Det är äfven sannt, att det finnes en senare modell, som heter Rupert; men denna har icke blifvit satt såsom den närmaste modellen, af det skäl, som talaren på Stockholmsbänken anförde, eller att summan för anskaffningen skulle blifva så stor, att jag tror det skulle vara svårt att tillstyrka byggandet af ett sådant fartyg. Och då jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet förklarar, att jag ansåge Hotspur vara den lämpligaste modellen — icke har jag dermed sagt, att vi skulle bygga vårt ramfartyg *alldeles* efter Hotspur! Jag har tydligen uttalat, att vid hvarje anskaffande af fartyg, som komme att ske, borde noga tillses, att de senaste och bästa uppfinningarne derpå tillämpades. Om man således antager en sådan modell, som Hotspur, så är det gifvet, att på denna modell tillämpas alla de nyare uppfinningar, som kunna föröka dess lämplighet.

Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)

Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)

Man har vidare sagt, dock icke här, att anskaffandet af ett sådant krigsfartyg som Hotspur skulle häntyda på, att man ville åstadkomma ett sjögående sjöförsvär; och man har derjemte antydt, att ett sådant fartyg som Hotspur skulle vara något så ytterst storartadt, något som skulle höra till den klassens fartyg, som besegla oceanen. Ett fartyg af den beskaffenhet som Hotspur har icke den segelkraft, som fordras för ett sjögående, och kolquantiteten det rymmer är så ringa, att det icke skulle kunna hålla sig från Sveriges kust mer än ungefär 3 dygn. Anskaffandet af ett fartyg sådant som Hotspur kan väl således omöjligen anses häntyda på ett sjögående sjöförsvär; men det häntyder derpå, att man söker åt svenska marinen skaffa ett sådant fartyg, att de personer, som skola leda vår flotta i striden, kunna känna, att de hafva något att trygga sig till, och att de hafva någon styrka att utveckla.

Otvifvelaktigt kunna många system för vårt lands sjöförsvär uppstå, och det kan visst hända, att många af dessa system äro bättre än det jag i min ödmjukhet antecknat till protokollet; men ett är säkert, och det är, att hvem man än må sätta i spetsen för Sveriges sjöförsvär, skall han påyrka, att pansarfartyg skola finnas; han skall yrka på duglig materiel; — hvem helst som kommer på den platsen, och med känslan af sitt ansvar vill lägga sitt ord vid Konungens rådslag, måste nödvändigt hålla fast dervid.

Med anledning häraf, mine Herrar, har jag, för min del, velat förklara min öfvertygelse vara, att vi böra gå i den riktning, som i statsrådsprotokollet finnes antydd. Att man icke kommer att taga något skyndsamt steg, är gifvet; ty, såsom den sista ärade talaren sade, man måste först noga pröfva den modell, efter hvilken man vill bygga. Således kommer det nog, innan vi hunnit taga under ompröfning, huru ett sådant fartyg som detta skall se ut, att draga ut på tiden för byggandet; åtminstone skall icke jag fortskynda det i någon sådan mån, att icke Riksdagen, då nu denna fråga är temligen ny, skall få tid att eftertänka, huruvida det icke kan ligga någon sanning i de åsigter, jag inför Kongl. Maj:t uttalat.

Herr Nils Larson: Utaf det statsrådsprotokoll, som åtföljer Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, finner man, att herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Sjöförsvärsdepartementet såsom sin åsigt framhållit, att vårt sjöförsvär borde förseas med ett bepansradt ramfartyg; och denna af honom till statsrådsprotokollet uttalade åsigt är nyss genom hans anförande till Kammarrens protokoll vidhållen. Utaf den Kongl. propositionen återigen har man icke funnit annat än att Kongl. Maj:t för byggande af krigsfartyg åskat ett belopp af 2,000,000 kronor. Af Stats-Utskottets utlåtande underrättas man äfven derom, att Utskottet i fråga om de ändamål, hvartil nyssnämnda två millioner kronor skulle användas, fått några närmare upplysningar än Riksdagen i dess helhet genom den Kongl. Propositionen

positionen erhållit. Det heter nemligen: "Det af Kongl. Maj:t till byggande af krigsfartyg äskade belopp 2,000,000 kronor, är, enligt hvad Utskottet inhemtat, afsedt att användas på ungefär följande sätt, nemligen till:

glacis å John Ericson, Thordön och Tirfing å 40,000 Kr	120,000: --
3 obepansrade kanonbåtar å 330,000 "	990,000: —
ändring af f. d. roddkanonslupar "	24,000: —
1 minfartyg "	400,000: —
1 ångkranpråm för minors upptagning och utläggning "	64,000: —
4 minbåtar med apteringar å 35,000 "	140,000: —

Kronor 1,738,000: —

hvarjemte återstoden äfvensom odisponerade andelen af innevarande års enahanda anslag afsetts för påbörjande af ett ramfartyg".

Nu har Stats-Utskottet föreslagit, att Riksdagen icke måtte bevilja hela det för fartygsbyggnader äskade beloppet 2,000,000 kronor utan endast 1,700,000 kronor samt att denna sistnämnda summa måtte användas till byggande af krigsfartyg, afsedda för kustförsvaret. Af denna Utskottets framställning — så knapphändig den än är — vill det synas mig temligen klart, att Utskottet menat, att Riksdagen *icke* borde bevilja de medel, som afsetts för påbörjande af det omtalade *ramfartyget*. Att Utskottet, för så vidt dess mening varit sådan, haft rätt i denna mening, det tror jag, ja, jag får till och med säga att jag är derom fullkomligt öfvertygad, fastän jag icke är fackman. I det yttrande till statsrådsprotokollet, som åtföljer den Kongl. Propositionen, yttras, att det omtalade *ramfartyget* skulle afse att, i händelse af ett fiendtligt anfall, göra den fiendtliga transportflottan sådan skada och afbräck, att den åsyftade landstigningen på våra kuster blefve omöjliggjord. *Ramfartyget* skulle i sådant fall söka genombräta den konvoj af pansarfartyg, hvarmed fienden möjligen kunde komma att beledsaga sin transportflotta. Att det skall kunna vara någon den aldri ringaste förhoppning, att en stark fiende på så svagt sätt konvojerar sin transportflotta, att man med ett enda fartyg af den beskaffenhet, som här är föreslagen, skulle kunna genombräta konvojen, förefaller mig alldeles otroligt. Det må vara sant, att, såsom reservanten, Grefve L. af Ugglas, säger, en stor transportflotta är temligen vidlyftigt spridd och att man således icke kan antaga, att konvojflottan kan bilda en tätt sluten ring omkring transportfartygen; men lika säkert kan man äfven antaga att den konvojerande flottan icke är placerad på de punkter omkring transportflottan, som icke äro egentligen hotade, utan det är väl helt naturligt, att den ställer sig så, att den kan upptaga ett anfall, der det sannolikast må vara att befara. Gifvet är också, att en anfallande fiende icke gerna skulle kunna tänkas vara i okunnighet om, *hvarrest* det svenska *ramfartyget* vid den fiendtliga flottans annalkande befunde sig. Man får väl således antaga, att fienden skulle vara nog omtänksam att placera sina bepansrade fartyg, som äro afsedda att försvara transportflottan, så, att de skulle vara i tillfälle att förhindra den tilltänkta ge-

Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)

nombrytningen; och då man vet, att de större staterna äro i tillfälle att bygga mycket starkare och mera snabbgående bepansrade fartyg än vi skulle hafva råd att skaffa oss, så framstår väl klart, att vårt ramfartyg snart skulle blifva instängdt och sättas ur stånd att operera. Dertill behöfvas icke mera än två af de fiendtliga fartygen, som äro lika, om icke bättre, bepansrade och mera snabbgående än vårt, och den fiendtliga transportflottan vore dermed skyddad från alla anfall af det svenska ramfartyget. Jag tager för gifvet, att meningen således icke kan vara, att Sverige skulle stanna vid anskaffning af *ett* sådant ramfartyg, utan att man nödvändigt måste, för att vinna den åsyftade nyttan, anskaffa flera sådana. Huru många vi kunna behöfva, derom har Herr Sjöministern hvarken i statsrådsprotokollet eller i det yttrande han i dag afgifvit lemnat oss någon upplysning, men det är fara värdt, att antalet behöfver vara temligen stort och att kostnaden således skulle uppgå till större belopp än vi äro mäktige att afse uteslutande för *denna* sort af fartyg. Om man således på denna väg sannolikt icke kan komma så långt som behofvet kräfver för att med dessa fartyg göra något verkligt gagn, tror jag, att man tryggt kan säga, att det icke är välbetänkt att splittra de krafter, som bättre kunna användas till vårt sjöförsvaret, på sådant som icke allenast icke medför något gagn, utan äfven vållar en positiv skada, då man börjar på många håll, men fullbordar intet. De medel, som vi kunna afse för vårt sjöförsvaret, vore väl då, i min tanke, mycket bättre använda, om man koncentrerade dem på sådana föremål, som kunna fullbordas, så att de uppfylla de med dem afsedda ändamål. Jag tänker i detta fall särskildt på minväsendet. Lika med den förste talaren, hvilken har den stora fördelen att vara fackman, tror äfven jag, att ett minförsvaret rätt användt och fullständigt utfördt, skall kunna utgöra ett ganska kraftigt kustförsvaret för vårt land. Herr Sjöministern nämnde, ifråga om minförsvaret, att vi icke skulle komma längre dermed än skydda vissa punkter, af hvilka han uppgaf såsom exempel inloppet till hufvudstaden. Det må väl vara sannt, att på den ståndpunkten, minväsendet för närvarande befinner sig, man icke kan påstå, att Sveriges kuster i allmänhet dermed kunna skyddas, utan endast några få, viktigare hamnar, men jag har föreställt mig, att det s. k. rörliga minförsvaret afser att kunna skydda hvilka delar af vår kust som helst; och då jag icke haft någon betänklighet vid att lemna bifall till det förslag i detta afseende, som Kongl. Maj:t framlagt och Stats-Utskottet tillstyrkt, så har jag också trott, att meningen vore att med minväsendet skydda icke blott ett par eller tre hamnar, utan kusten i allmänhet, der den kan hotas af fiendtlig landstigning.

Som sagdt, jag tror, att Stats-Utskottet haft rätt, om nemligen, efter hvad jag antager, Utskottets mening varit den, att vi skola fortsätta med våra arbeten på hvad som i egentlig mening kan kallas kustförsvaret, och Utskottet således ansett, att några medel icke böra användas till byggande af ramfartyg. Men nu

kan det sägas och vi hafva äfven hört i dag den äsigten förfäktas, att med kustförsvaret skulle afses icke allenast sådana fartyg, som vi hittills haft, utan äfven hvad vi kunna åstadkomma med det ifrågasatta ramfartyget. Det blir då nödvändigt, att den mening, som jag sagt mig förutsätta, att Stats-Utskottet har haft och som jag, för min del, hyser i fråga om hvad med kustförsvaret menas, blir tydligt uttryckt, så att någon tvifvelaktighet i detta fall icke kan uppstå. Jag ber derföre att få föreslå en något förändrad formulering af beslutet. Jag hemställer således om proposition derpå: *att Kammarerna, med förklarande, att den icke kan godkänna förslaget om byggandet af ett ramfartyg, för sin del beslutar att till Kongl. Maj:ts disposition för byggande af krigsfartyg, afsedda för kustförsvaret, anvisa för år 1876 ett extra anslag af 1,700,000 kronor.*

*Om anslag för krigsfartyg.
(Forts.)*

Herr Key: Ju mera jag orubbadt bibehållit en öfvertygelse, som jag redan för flera år sedan i denna Kammarer uttalat, den nemligen, att Sveriges geografiska läge, som gör vårt land till en östat, naturligen hänvisar oss till en öpolitik och i sammanhang dermed till ett starkt sjöförsvaret, och ju hellre jag tillåter mig att uttala mina personliga sympatier för den klara och talangfulla motivering, som återfinnes i den nu varande sjöministerns framställning uti statsrådsprotokollet och för den friska vind, som blåste genom hans anförande nyss, med desto större betänksamhet är det, som jag nu uppträder, då jag vågar vara af olika tanke med honom angående det i fråga satta ramfartyget.

Jag delar fullkomligt Herr Sjöministerns uppfattning om den uppgift vårt sjöförsvaret bör hafva, då han angifver denna uppgift vara en trefaldig, nemligen:

1:o att utestänga fiendtliga flottor från våra viktigaste hamnar;

2:o att försvåra, om icke förhindra, landsättandet af öfverväldigande fiendtliga härmassor å våra kuster, hvarhelst en sådan landsättning försökes; samt

3:o att, om en fiende skulle lyckats landstiga, oroa och försvåra hans kommunikationer med eget land samt genom operationer å våra insjöar och andra inlandsfarvatten understödja egen och motverka en fiendtlig härs framträngande."

Hvad den första punkten beträffar, så är det naturligt, att för detta ändamål afses positionsminor och stängsel jemte fästningskanoner i de hamnar, som äro befestade.

Den andra uppgiften är afsedd att vinnas, föreställer jag mig, genom monitorer och mindre fartyg, som förläggas här och der, samt genom minfartyg och torpedos att användas der, hvarest landstigningar äro att befara.

I afseende slutligen å den tredje uppgiften, att, om en fiende lyckats landstiga, oroa och försvåra hans kommunikationer m. m., så är det väl för denna, som det i fråga satta ramfartyget skulle användas, och, såsom Herr Sjöministern yttrade, afses blott för kustförsvaret i denna mening.

Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)

Ja, jag tror också att det är af stor vikt, att vi icke taga begreppet kustförsvar alltför trångt, och att vi icke dervid tänka oss vår yttre och inre skärgård allenast, utan äfven våra kuster längre bort. Vi hafva ju en ö som heter Gotland — manne icke Gotland bör äfven inbegripas i kustförsvaret? Jag tror det. Vi äro förenade med Norge — manne icke t. ex. en seglats mellan Göteborg och Bergen eller Trondhjem bör medräknas till ett kustförsvar? Jag vågar tro det. Vi hafva äfven hela den skånska kusten, som icke är omgifven af någon skärgård utan af öppna hafvet. Behöfva vi icke till dess försvar "sjögående" fartyg?

Under sådane förhållanden tror jag, att vi icke böra taga begreppet *kustförsvar* alltför inskränkt.

För flera år sedan tog jag mig äfven friheten att i denna Kammare framkasta en paradox, som visserligen icke ännu blifvit en sanning, men om hvilken jag har god förhoppning att den en gång skall blifva det. Jag yttrade då, att, likasom bröstharnesket afskaffades, besegradt som det blef af bösskulan, så skall äfven fartygspansaret en gång nödgas vika, besegradt af kanonkulan. För mig ställer sig alltjemt afskaffandet af pansar och pansarfartyg endast såsom en tidsfråga, och, ehuru det måhända är alltför djerft för en icke fackman att i detta fall uppträda såsom spåman, så har jag ännu icke funnit något skäl att frångå min åsigt. Den må tills vidare stå för min räkning.

Min fasta tro är, att opansrade snabbgående träfartyg, som göra minst 16 och 17 knops fart, en gång skola tilltro sig att möta hvilket artilleri som helst, lika väl som nutidens arméer, lätt ekiperade som de äro, till och med i linnerockar kunna gå emot nutidens chassepot-gevär och artillerield. Denna tanke, jag upprepar det, må stå för mig ensam, framtiden skall nog visa, om jag haft rätt eller orätt; men det är icke derom, jag nu vill hålla långa tal. Jag vill blott säga, att, så länge frågan om pansaret är så tvifvelaktig, så länge sjövapnet är en blott och bar penningefråga, utvecklar sig så snabbt och är underkastadt så täta förändringar, så länge bör framför allt en liten stat — man må nu hysa hvilken åsigt som helst om pansaret — tänka sig noga före, innan den ger sig in på att vilja mäta sig med de största och rikaste nationer i världen på ett sätt och inom ett område, der den mindre och fattigare staten ovilkorligen måste komma till korta. Att sådan likväl är meningen, syns mig framgå deraf, att det nu föreslagna pansarfartyget skulle göras lika med den engelska Hotspur. Herr Sjöministern säger: "såsom modell för ett ramfartyg anser jag bland hittills byggda den engelska Hotspur vara den, som lämpar sig bäst för våra förhållanden."

Här har emellertid blifvit af en talare, midt öfver, omnämndt, att Hotspur icke längre är tidsenlig. Utan att vara fackman har jag kommit till samma resultat, men på en annan väg. Hotspur gör nemligen blott 11 till 12 knops fart, under det att de flesta pansarfartyg, som nu byggas, göra 14, märk 14 knops fart. Således hafva dessa redan 3 eller 4 knops hastigare fart än det föreslagna fartyget. Vidare har Hotspur sidopansar, som är 11 tum

tjockt och bröstvärnspansar, som har en tjocklek af blott 8 tum. Jag har här i min hand några tabeller och plancher, som höra till den utmärkta engelska ingenjörstidskriften *Engineering* för den 15 och 29 Januari detta år, utvisande flerfaldiga resultat af anställda jemförande profskjutningar med tyska, engelska och franska kanoner.

Deraf visar sig, att man med en 11 tums kanon kunnat på ett afstånd af 4,000 yards, som är mera än 12,000 fot, genomskjuta ett 8 tums pansar, således af samma tjocklek som det tillernade bröstvärnspansaret å i fråga varande ramfartyg; vidare har man med en 12 tums kanon på ett afstånd af 1,800 yards, d. v. s. öfver 5,400 fot, genomskjutit ett 12-tumspansar med vinkelrät skjutning. Såsom Herrarne hafva sig bekant, är en yard lika med 3 fot $\frac{15}{16}$ tum svenskt mått. Man skjuter med en tolf tums Krupps kanon på ett afstånd af 1,000 yards genom ett 14 tums pansar; ja, med de tyska och franska tolf tums kanonerna kan man på ett afstånd af 300 yards eller 900 svenska fot genomskjuta ända till 15 tums pansar!

Jag erkänner villigt, att dessa skjutförsök skett icke mot rörliga föremål, utan mot tafla och med vinkelrät skjutning mot densamma. Men om man därför skulle vilja invända, att det är en helt annan sak att skjuta mot en tafla än mot ett rörligt föremål, sådant som ett fartyg, så frågar jag, hvartill det skall tjena att bekläda ett dylikt med pansar, om man icke fruktar att det skall träffas af kulorna och det behöfs blott en enda i vattenlinien. Hafva dessa skjutförsök nu visat, att man redan på ett ganska långt afstånd kan skjuta igenom ett pansar, som är 12, 14 och 15 tum tjockt, hvilka garantier har man då, att icke ramfartygets föreslagna, långt tunnare 8–11 tums pansar skall blifva med ens genomskjutet? Då ingen lärer kunna lemna någon garanti härför, så kan jag icke heller godkänna den nu föreslagna fartygs-certen, hvilken icke uppfyller ändamålet med ett sådant fartyg, som ju skulle vara att, sjelf osårbart, kunna med sin ramm och sin starka bestyckning tillfoga fienden den största möjliga skada. Det vore endast under *den* förutsättningen, att man kunde vinna en sådan osårbarhet och kraft, som man kunde tänka på att för detta ändamål åtaga sig en så stor kostnad, som det föreslagna ramfartyget skulle medföra. Då man icke uppnår detta ändamål, och man derjemte i sjelfva verket har ett erkännande, att detta fartyg icke är af prima eller ens sekunda kvalitet — enär det pansarfartyg, som Danmarks regering föreslagit danska riksdagen att bygga, kostar 5 millioner kronor, medan det i fråga varande skulle fullfärdigt gå till endast 2,900,000 kronor — så tror jag icke, att det är klokt att inlåta sig på anskaffandet af ett sådant fartyg som *detta*.

Då emellertid Stats-Utskottets utlåtande har varit föremål för tvekan, ber jag få nämna, att åtminstone hos denna Kammares ledamöter af Utskottet icke någon tvekan alls fanns derom, att, vid fattandet af det beslut, Utskottet nu föreslagit, att

*Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)*

Om anslag för
krigsfartyg.
(Forts.)

ställa till Kongl. Maj:ts disposition medel för byggande af krigsfartyg till *kustförsvar*, ingalunda afsågs, att dessa medel skulle användas till byggandet af det föreslagna ramfartyget, ty det var just detta Utskottet ville afstyrka. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare flere ledamöter anmält sig att tala i den föreliggande frågan, afbröts nu öfverläggningen för att fortsättas i afton kl. 7, då Kammarrens ledamöter genom utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>Ola Andersson</i>	under 13 dagar från och med den 19 i denna månad.
”	<i>And. Pehrsson</i>	” 14 ” ” 19 ”
”	<i>Gjerling</i>	” 12 ” ” 22 ”
”	<i>Jonas Jonasson</i>	” ” ” ” ”
”	i Gullaboås	” 8 ” ” 22 ” och
”	<i>Aug. Pettersson</i>	” ” ” ” ”
”	i Tuna	” 9 ” ” 25 ”

Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.